

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

OMIKRON

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Lokalne Strategii Rozwoju
na lata 2014-2020

Lokalne Grupy Działania - Przyjazne Mazowsze

Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

Warszawa 2022

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się z w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2021-2027.

Niniejszy raport jest zwięźczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy kwietniem a październikiem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udało się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Pani Prezes, pracownikom, i członkom Zarządu ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o szeregowych członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankiety.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- Na koniec 2021 roku na obszarze oddziaływania LGD - Przyjazne Mazowsze mieszkało 64216 osób, o 1752 osoby mniej (-3%) niż w 2015 roku.
- Na całym obszarze udział ludności w wieku produkcyjnym wynosi 60,7% i jest wyższy niż średni wynik dla Mazowsza (58,3%).
- Mieszkańcy „Przyjaznego Mazowsza” są nieco młodsi niż całego województwa - odsetek osób w wieku 65+ wynosi przeciętnie dla gmin LGD 17,6% a dla województwa 18,8%.
- W latach 2015 – 2021 na obszarze LGD - Przyjazne Mazowsze liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła o 1298 osób (-35%).
- W okresie ostatnich 6 lat liczba organizacji pozarządowych na obszarze LGD wzrosła o 67 (+24%). Dynamika wzrostu jest dużo wyższa niż średnio w gminach Mazowsza (+16%).
- Dynamicznie zmniejsza się liczba osób potrzebujących wsparcia pomocy społecznej. W 2021 roku było ich o 52% mniej na 10 tys. mieszkańców niż w 2015 roku.
- Dostępne dane GUS pokazują, że w 2021 roku liczba miejsc noclegowych w lipcu spadła w porównaniu z 2015 rokiem o -41%.
- W skali ostatnich 6 lat nastąpił wzrost dochodów gmin na jednego mieszkańca o 97%.
- Ponad połowa badanych, 52%, uważa, że ich gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogą realizować swoje potrzeby. Przeciwnego zdania jest 19% ankietowanych.
- Mieszkańcy zapytani o szczegółową ocenę gminy, najlepiej oceniają atrakcyjność turystyczną (44% pozytywnych wskazań) oraz infrastrukturę sportowo-rekreacyjną (43%). Po przeciwległej stronie, znajduje się możliwość zatrudnienia poza rolnictwem (39% negatywnych odpowiedzi). Negatywnie oceniono również drogi, 32% złych ocen.
- Mieszkańcy nie mają problemów ze wskazaniem miejsc atrakcyjnych turystycznie w swojej okolicy. Dobrze znają najważniejsze fakty historyczne regionu. Uczestniczą również w imprezach organizowanych w gminie. Z drugiej strony tylko nieliczni są członkami grup nieformalnych, rad lub stowarzyszeń.
- Co czwarty badany rozważa zmianę miejsca zamieszkania. Główne powody to brak perspektyw zawodowych i trudność dostępu do instytucji kultury.
- Ponad połowa odpowiadających (55%) przyznaje, że korzystała z infrastruktury finansowanej ze środków unijnych.
- 55% respondentów potwierdza, że korzystało ze szkoleń, festynów, spotkań finansowanych ze środków unijnych.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

- Gdyby mieszkańcy mogli samodzielnie decydować o podziale dodatkowych środków, to bez wątpienia chcieliby przeznaczyć je na rozwój infrastruktury drogowej. Na drugim miejscu, z dużą stratą plasuje się infrastruktura społeczna (światlice, miejsca spotkań) oraz infrastruktura sportowa.
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania - Przyjazne Mazowsze jest dobrze rozpoznawalną organizacją w społeczności. Zna ją 78% mieszkańców.
- Biuro LGD przez beneficjentów i wnioskodawców zostało ocenione dobrze i bardzo dobrze, zbierając 70% pozytywnych ocen.
- Ponad połowa odpowiadających wskazuje, że nabory wniosków w większości przypadków odpowiadały na potrzeby mieszkańców.
- Większość z osób, które wzięły udział w badaniu przyznaje, że nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów lokalnych. Szczególnie korzystnie oceniono nabory dotyczące wsparcia przedsiębiorczości, czy aktywizowaniu mieszkańców.
- 94% beneficjentów i wnioskodawców przyznaje, że środki finansowe przyznane na wdrażanie LSR były wydane efektywnie, w tym 66% zgadza się zdecydowanie.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

1.	Wstęp	2
2.	Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1.	Cel główny i cele szczegółowe badania.....	6
3.2.	Zakres przedmiotowy badania	6
3.3.	Kryteria ewaluacyjne.....	6
3.4.	Pytania badawcze.....	7
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	13
5.1.	Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	13
5.2.	Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju	20
5.3.	Funkcjonowanie LGD.....	30
5.4.	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju.....	42
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	46
7.	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	52
8.	Spis tabel i wykresów	54
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania.....	56
9.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:.....	56
9.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	56
9.3.	Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD.....	57
9.4.	Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD.....	64
9.5.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego	73

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biura: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczność** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągnięcia celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

przyczynienia się do rozwiązywania problemów, niezależnie od tego, czy były one zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**. Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorie analityczne:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaki jest wpływ systemu zbierania i przekazywania informacji o wdrażaniu i monitoringu Urzędu Marszałkowskiego na sprawność funkcjonowania LGD?
- Jak LGD funkcjonowała w warunkach niepewności legislacyjnej?
- Czy długość procesu weryfikacji wniosków wpłynęła na planowe osiągnięcie wskaźników oraz na wizerunek LGD?
- Czy zasady realizacji projektów grantowych PROW spełniały kryteria prostoty i przyjazności finansowej dla LGD i realizatorów zadań?

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

- Czy brak standaryzacji procedur na poziomie województwa wpłynął na szybkość i jakość weryfikowania wniosków?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to różnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Badanie źródeł zastanych (desk research)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze, ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie z wytycznymi

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytucznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (Computer Assisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo tanie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankiety można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doбором próby, który jest faktycznie doбором przypadkowym, dodatkowo obciążonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

łącznie przebadano 137 osób.

- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

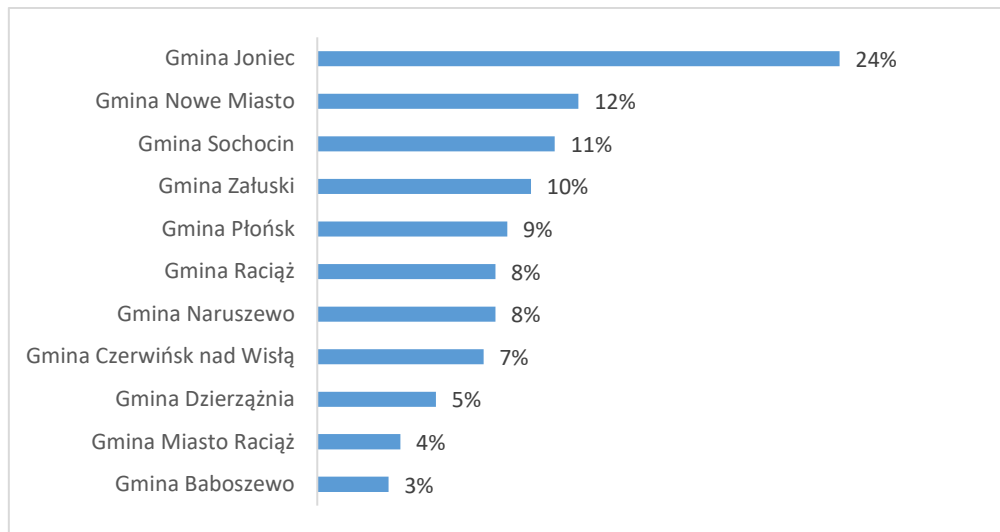
Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

łącznie przeprowadzono 274 ankiety.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin

Źródło: badania własne

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane
- Wywiad z kierownikiem Biura
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękomię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwia późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustra umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Na koniec 2021 roku na obszarze oddziaływania LGD - Przyjazne Mazowsze mieszkało 64 216 osób, o 1752 osoby mniej (-3%) niż w 2015 roku. To duży spadek ludności mając na uwadze, że całe województwo mazowiecko w tym czasie wzrosło o 1%. Gminy Płońsk i Joniec zanotowały wzrost mieszkańców (odpowiednio +4% i +2%). W pozostałych gminach liczba ludności zmalała. Relatywnie najwięcej mieszkańców ubyło w gminie Dzierżążnia (-6%) i Raciąż gmina miejska (-5%).

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Tabela 1. Ludność ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	5349114	5365898	5384617	5403412	5423168	5425028	5419721
Baboszewo	8101	8032	8016	7959	7955	7913	7835
Czerwińsk nad Wisłą	7814	7750	7738	7666	7640	7608	7503
Dzierżążnia	3773	3737	3684	3688	3632	3586	3543
Joniec	2607	2632	2632	2660	2655	2650	2670
Naruszewo	6439	6413	6384	6353	6312	6298	6221
Nowe Miasto	4696	4677	4688	4701	4655	4665	4651
Płońsk	7771	7784	7846	7891	7943	8015	8055
Sochocin	5920	5889	5849	5861	5809	5752	5721
Raciąż (gmina miejska)	4544	4472	4437	4420	4394	4390	4297
Raciąż (gmina wiejska)	8585	8528	8492	8378	8283	8218	8123
Załużski	5718	5710	5682	5669	5669	5652	5597
Suma LGD	65968	65624	65448	65246	64947	64747	64216

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Szybko rośnie liczba pracujących poza rolnictwem, a dynamika wzrostu jest wyższa niż w całym województwie (LGD = +23%, mazowieckie = +13%) – dane 2020 w porównaniu do 2015, w BDL brak informacji o 2021 roku. Łącznie na obszarze LGD liczba pracujących wzrosła o 1238 osób. Największy przyrost obserwujemy w gminie wiejskiej Płońsk (ponad 100% wzrostu liczby pracujących). W kilku gminach liczba pracujących spada, w tym relatywnie najwięcej w gminie Czerwińsk nad Wisłą (-16%).

Tabela 2. Pracujący w gminach ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	1511149	1584264	1641680	1671700	1715434	1700342	b.d.
Baboszewo	917	895	894	915	882	887	
Czerwińsk nad Wisłą	414	393	364	340	340	346	
Dzierżążnia	122	121	120	111	115	108	
Joniec	133	136	117	122	126	138	
Naruszewo	365	450	452	458	484	460	
Nowe Miasto	343	336	350	349	339	353	
Płońsk	617	626	691	850	785	1423	
Sochocin	451	424	393	455	425	392	
Raciąż (gmina miejska)	1059	1148	1090	1142	1216	1307	
Raciąż (gmina wiejska)	387	591	570	574	620	337	
Załużski	607	580	819	769	850	902	
Suma LGD	5415	5700	5860	6085	6182	6653	b.d.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Obszar LGD ma dobre zasoby ilościowe rynku pracy. Na całym obszarze udział ludności w wieku produkcyjnym wynosi 60,7% i jest wyższy niż średni wynik dla Mazowsza (58,3%). Na szczególną uwagę zasługuje gmina wiejska Płońsk, w której odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosi 63,4%. Najmniej takich osób, w ujęciu względnym, jest w gminie Joniec, 57,7%.

Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	61,4	60,7	60,1	59,5	59	58,6	58,3
Baboszewo	62,1	62,4	62,2	62,1	62	61,8	61,9
Czerwińsk nad Wisłą	61	61	60,4	60,4	59,9	59,9	59,7
Dzierżążnia	61,9	62,5	62,5	62	61,9	62,2	62,3
Joniec	59,7	60,1	59,1	58,4	57,9	57,6	57,7
Naruszewo	61,3	61,2	61,2	61,1	60,4	59,8	59,8
Nowe Miasto	63,6	63,2	62,6	61,5	60,6	60,6	59,7
Płońsk	63,5	63,8	63,5	63,8	63,4	63,3	63,4
Sochocin	61,8	61,3	61	60,5	60,1	59,8	59,5
Raciąż (gmina miejska)	65,5	65,3	64,4	63,5	62,5	61,9	61,3
Raciąż (gmina wiejska)	62,2	62,3	62,1	62,2	61,6	61,5	61,2
Załużki	62,2	62,3	61,7	61,4	60,9	60,9	60,9
Średnio LGD	62,3	62,3	61,9	61,5	61,0	60,8	60,7

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Pozytywne dane na temat względnej liczby osób w wieku produkcyjnym są wzmacniane dobrym wynikiem wskaźnika obciążenia demograficznego. Ludność LGD starzeje się, podobnie jak mieszkańcy Mazowsza i ludność całej Polski. Z zastrzeżeniem, że mieszkańcy „Przyjaznego Mazowsza” są nieco młodsi niż całego województwa (odsetek osób w wieku 65+ wynosi przeciętnie dla gmin 17,6% a dla województwa 18,8%). Najwięcej najstarszych mieszkańców jest w gminie Joniec, a najmniej w gminie wiejskiej Płońsk.

Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	16,2	16,7	17,2	17,7	18,1	18,5	18,8
Baboszewo	14,5	14,8	15,1	15,4	15,6	15,9	16,1
Czerwińsk nad Wisłą	16,8	17,5	17,8	18,1	18,6	19	19,4
Dzierżążnia	16,5	16,4	16,4	16,7	16,9	16,7	17
Joniec	19,1	19	19,4	19,7	19,5	19,7	19,5
Naruszewo	16,7	16,6	17	17	17,5	17,7	18

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Nowe Miasto	16,4	16,6	17,1	17,8	18,1	18,4	18,8
Płońsk	12,7	13	13,6	13,6	13,8	14,2	14,3
Sochocin	15,1	15,5	16,1	16,6	17,2	17,9	18,5
Raciąż (gmina miejska)	12,6	13,2	13,8	14,7	15,4	16	16,8
Raciąż (gmina wiejska)	16,8	16,7	17,1	17,3	17,8	17,9	18,2
Załużski	14,5	14,6	15,2	15,6	15,8	16,4	16,9
Średnio LGD	15,6	15,8	16,2	16,6	16,9	17,3	17,6

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Rejon LGD nie jest tak aktywny gospodarczo, jak będące liderem w skali kraju województwo mazowieckie. Mimo dobrej dynamiki wzrostu liczby podmiotów wpisanych do REGON na 10 tys. mieszkańców, +21% w skali lat 2015 – 2021, nadal liczba firm jest dużo niższa niż w przeciętnie w województwie (709 w porównaniu do 1712 na 10 tys. mieszkańców – dane dla 2021 roku). Najwięcej zarejestrowanych podmiotów jest w gminie Płońsk (gmina wiejska) a najmniej w Czerwińsk nad Wisłą.

Tabela 5. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	1432	1469	1503	1511	1576	1636	1712
Baboszewo	527	539	541	560	593	604	629
Czerwińsk nad Wisłą	408	406	415	437	449	452	466
Dzierżążnia	504	503	521	567	595	580	587
Joniec	625	608	638	665	704	747	768
Naruszewo	440	462	445	464	477	508	529
Nowe Miasto	601	626	621	664	687	701	748
Płońsk	715	743	753	776	823	858	953
Sochocin	785	779	790	812	840	869	862
Raciąż (gmina miejska)	852	888	877	878	915	927	940
Raciąż (gmina wiejska)	393	400	393	415	464	501	549
Załużski	617	615	639	672	691	722	766
Średnio LGD	588	597	603	628	658	679	709

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W latach 2015 – 2021 na obszarze LGD - Przyjazne Mazowsze liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła o 1298 osób (-35%). Najszybciej bezrobocie spadło w gminie miejskiej Raciąż, w której dynamika spadku jest nawet bardziej korzystana niż w województwie. Najwolniej, choć to niemal 30%, bezrobocie spada w gminie Joniec.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Tabela 6. Bezrobotni zarejestrowani

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	216527	188910	154068	136545	123208	146375	129248
Baboszewo	495	424	366	353	312	390	351
Czerwińsk nad Wisłą	362	302	249	240	210	242	216
Dzierżążnia	203	183	127	117	121	131	127
Joniec	111	104	71	81	72	74	80
Naruszewo	355	314	246	245	207	260	230
Nowe Miasto	285	255	218	238	202	229	203
Płońsk	493	451	406	356	346	415	351
Sochocin	349	329	260	274	225	254	230
Raciąż (gmina miejska)	366	291	259	233	209	243	194
Raciąż (gmina wiejska)	426	363	285	294	188	258	264
Załużki	252	228	177	162	183	214	153
Suma LGD	3697	3244	2664	2593	2275	2710	2399

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W okresie ostatnich 6 lat liczba organizacji pozarządowych na obszarze LGD wzrosła o 67 (+24%). Dynamika wzrostu jest dużo wyższa niż średnio w gminach Mazowsza (+16%). Nie zmienia to jednak faktu, że przeciętna liczba organizacji w gminie jest dużo niższa niż w województwie (31 w porównaniu do 50). Najwięcej stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych jest w gminie Joniec (50 - wartość powyżej średniej dla Mazowsza), a najmniej w gminie Czerwińsk nad Wisłą (tylko 17 organizacji).

Tabela 7. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	43	46	48	44	46	48	50
Baboszewo	21	21	21	20	21	21	22
Czerwińsk nad Wisłą	19	19	22	20	20	18	17
Dzierżążnia	34	32	33	33	36	36	37
Joniec	38	42	46	49	45	49	52
Naruszewo	28	28	28	28	29	29	31
Nowe Miasto	19	19	19	21	21	21	22
Płońsk	19	22	22	22	23	25	30
Sochocin	29	32	32	31	31	33	33
Raciąż (gmina miejska)	24	29	36	36	36	36	42
Raciąż (gmina wiejska)	24	25	25	24	24	27	28
Załużki	26	28	30	32	34	34	34
Suma LGD	281	297	314	316	320	329	348

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Dynamicznie zmniejsza się liczba osób potrzebujących wsparcia pomocy społecznej. W 2021 roku było ich o 52% mniej na 10 tys. mieszkańców niż w 2015 roku. Korzystny trend jest lepszy niż wartości dla województwa mazowieckiego (spadek beneficjentów opieki społecznej o 43%). We wszystkich gminach obserwujemy kilkudziesięcioprocentowe spadki liczby osób korzystających z pomocy społecznej, ale najlepiej pod tym względem wypada gmina Czerwińsk nad Wisłą (-67% liczby beneficjentów na 10 tys. mieszkańców).

Tabela 8. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	604	550	485	436	386	345	b.d.
Baboszewo	902	834	679	597	589	512	
Czerwińsk nad Wisłą	1324	1167	953	684	680	438	
Dzierżążnia	844	836	757	641	528	394	
Joniec	1103	997	723	742	626	512	
Naruszewo	1722	1569	1451	1310	1147	902	
Nowe Miasto	821	765	624	613	584	436	
Płońsk	453	370	330	286	288	253	
Sochocin	944	870	731	601	498	460	
Raciąż (gmina miejska)	1454	1281	1192	1107	1020	879	
Raciąż (gmina wiejska)	1427	1365	1146	1078	915	606	
Załużki	1041	868	678	577	485	357	
Średnio LGD	1094	993	842	749	669	523	b.d.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Turystyka należy do głównych celów strategicznych Lokalnej Grupy Działania. Dostępne dane GUS pokazują, że w 2021 roku liczba miejsc noclegowych w lipcu spadła w porównaniu z 2015 rokiem o -41%. W tym samym czasie liczba miejsc noclegowych Mazowsza wzrosła o 33%. Z uwagi na okres pandemii należy jednak z ostrożnością interpretować dane na temat turystyki.

Tabela 9. Miejsca noclegowe w lipcu

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	48982	53429	56704	62745	64402	60075	65253
Baboszewo	0	0	0	0	0	0	0
Czerwińsk nad Wisłą	0	0	0	0	0	0	0
Dzierżążnia	15	14	14	0	0	0	0
Joniec	0	0	0	0	0	0	0
Naruszewo	0	0	0	0	0	0	0

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Nowe Miasto	28	28	28	30	30	0	0
Płońsk	121	106	105	50	50	50	20
Sochocin	90	90	90	112	112	112	112
Raciąż (gmina miejska)	0	0	0	0	0	0	0
Raciąż (gmina wiejska)	0	0	0	0	0	0	0
Załuski	40	40	47	42	42	42	42
Suma LGD	294	278	284	234	234	204	174

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Dochody gmin LGD w przeliczeniu na jednego mieszkańca zmieniają się na korzyść. W skali ostatnich 6 lat nastąpił wzrost dochodów o 97% i jest zdecydowanie powyżej wartości dla Mazowsza (+72% w okresie 2015-2020, brak danych dla 2021 roku). Największy przyrost dochodów, ponad 140%, obserwujemy w gminie Joniec. A najbardziej zasobną, pod tym względem, gminą są Załuski (dochody 7203 zł na mieszkańca, w województwie mazowieckim w 2020 roku średni dochód gmin na mieszkańca wyniósł 6129).

Tabela 10. Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na jednego mieszkańca w zł

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
MAZOWIECKIE	3559	4195	4538	4984	5580	6129	#DZIEL/0!
Baboszewo	3797	4465	4376	4592	5143	5570	6530
Czerwińsk nad Wisłą	3069	3687	3976	4506	4949	5558	6438
Dzierżążnia	3014	4103	4282	4226	5082	5375	6296
Joniec	2730	3575	3807	4157	4587	5627	6637
Naruszewo	3257	3995	4819	4752	4948	5403	6506
Nowe Miasto	3003	3698	3943	4733	5441	6919	6902
Płońsk	3198	3681	4081	4456	4943	5219	6673
Sochocin	2967	3728	3991	4178	4611	5187	5930
Raciąż (gmina miejska)	3870	4794	5095	5974	6780	5928	6403
Raciąż (gmina wiejska)	3853	3842	4002	4408	4685	5419	5956
Załuski	3526	4129	4442	6098	5354	6319	7203
Średnio LGD	3299	3972	4256	4735	5139	5684	6498

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

Ponad połowa badanych, 52%, uważa, że ich gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogą realizować swoje potrzeby. Przeciwnego zdania jest 19% ankietowanych. Dość duża grupa osób, 26%, trochę się zgadza, a trochę nie z tym twierdzeniem.

Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

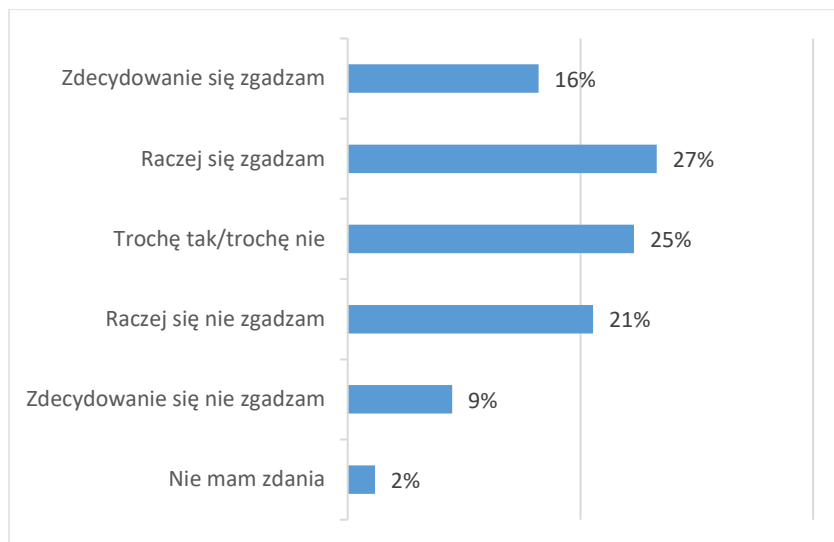
Źródło danych: badania własne

Na pytanie o to, czy od 2016 roku warunki życia w gminie się poprawiły, 43% ankietowanych przyznaje, że tak. Dla 25% badanych sytuacja w gminie trochę się poprawiła i trochę się nie poprawiła. A 30% uważa, że warunki do życia pogorszyły się w ostatnich latach.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

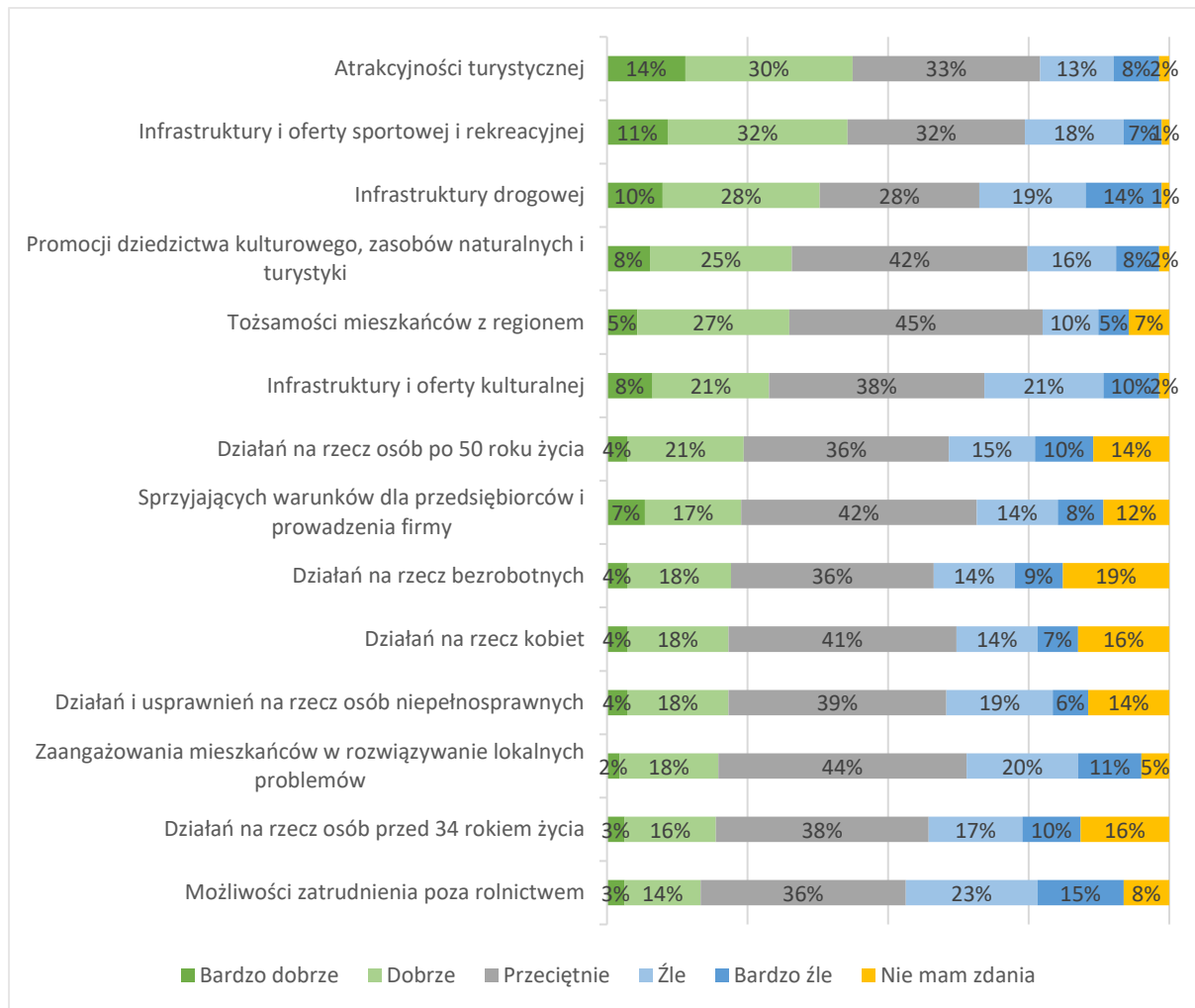
Źródło danych: badania własne

Mieszkańcy zapytani o szczegółową ocenę gminy, najlepiej oceniają atrakcyjność turystyczną (44% pozytywnych wskazań) oraz infrastrukturę sportowo-rekreacyjną (43%). Na kolejnych miejscach infrastruktura drogowa (38%) i promocja dziedzictwa kulturowego (33%). Po przeciwległej stronie, te elementy funkcjonowania gminy, które oceniono najłagodniej, znajduje się możliwość zatrudnienia poza rolnictwem (39% negatywnych odpowiedzi). Negatywnie oceniono również drogi, 32% złych ocen. Drogi są bardzo kontrowersyjnym obszarem, mają bardzo dużo pozytywnych i jednocześnie dużo negatywnych wskazań. W tym przypadku ankietowani mają sprecyzowane poglądy, albo pozytywne albo negatywne. W celu wyostrenia otrzymanych odpowiedzi opracowano indeks satysfakcji (różnica między odpowiedziami pozytywnymi i negatywnymi). Najlepiej ocenionymi obszarami funkcjonowania gminy nadal pozostała atrakcyjność turystyczna, infrastruktura sportowa oraz identyfikacja mieszkańców z regionem. Ranking największych bolączek otwiera możliwość zatrudnienia poza rolnictwem, następnie zaangażowanie mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów i działania na rzecz osób przed 34 rokiem życia.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 4. Szczegółowa ocena gminy

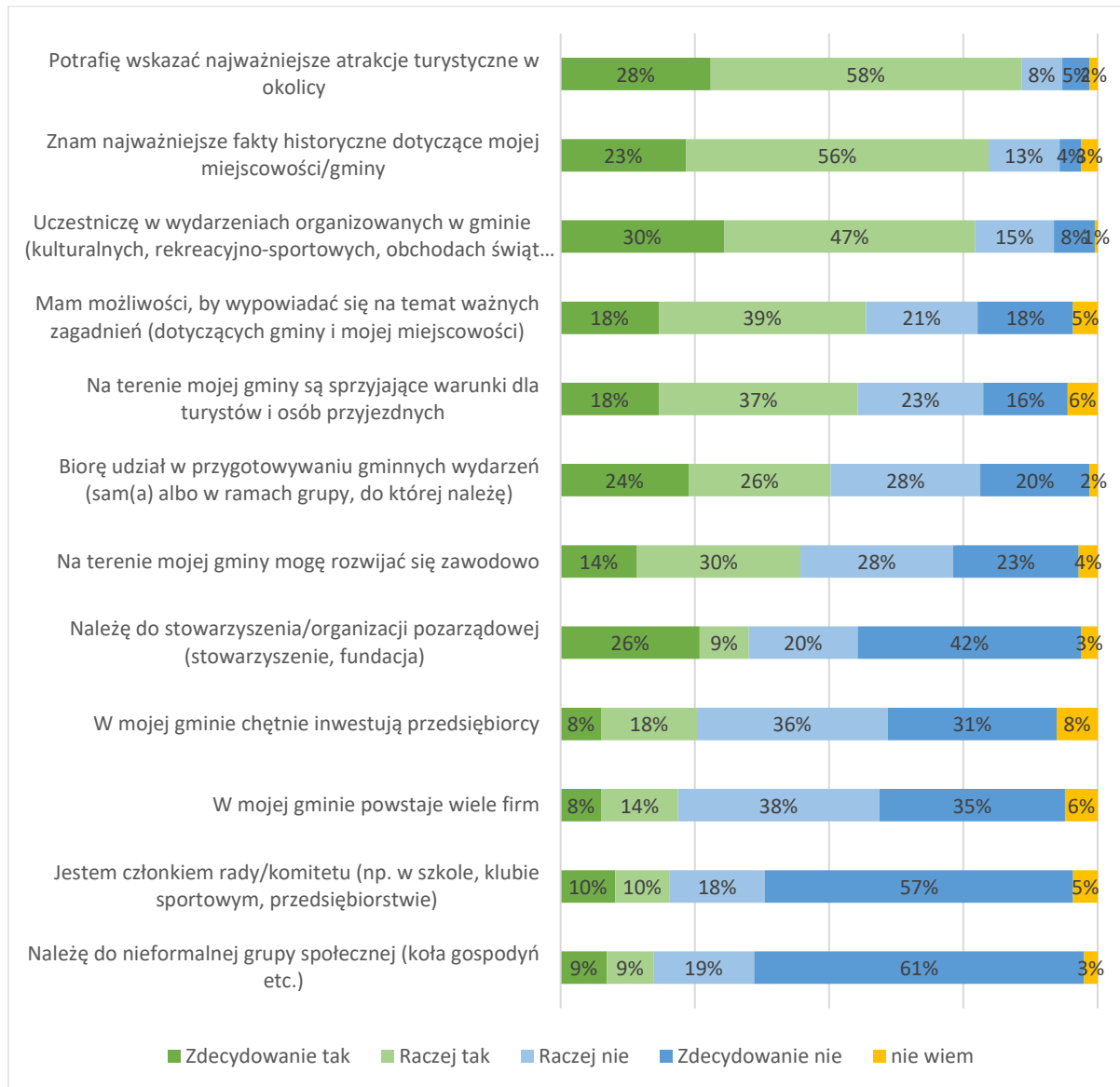
Źródło danych: badania własne

Kolejne pytanie miało na celu opisanie wiedzy i opinii mieszkańców na temat swojej gminy oraz skali partycypacji społecznej. Mieszkańcy nie mają problemów ze wskazaniem miejsc atrakcyjnych turystycznie w swojej okolicy. Dobrze znają najważniejsze fakty historyczne regionu. Uczestniczą również w imprezach organizowanych w gminie. Z drugiej strony obserwujemy duży deficyt bezpośredniego zaangażowania mieszkańców. Tylko nieliczni są członkami grup nieformalnych, rad lub stowarzyszeń. Mieszkańcy mają również wątpliwości czy ich region jest dobrym miejscem do inwestycji gospodarczych i do rozwoju przedsiębiorczości. Widoczne tu pasywne postawy mogą jednak w przyszłości ulec zmianie. Ponad połowa ankietowanych nie odczuwa obaw i przeszkód by wypowiedzieć się na temat ważnych dla społeczności spraw. Co z pewnością jest dobrym fundamentem kapitału społecznego.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 5. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń

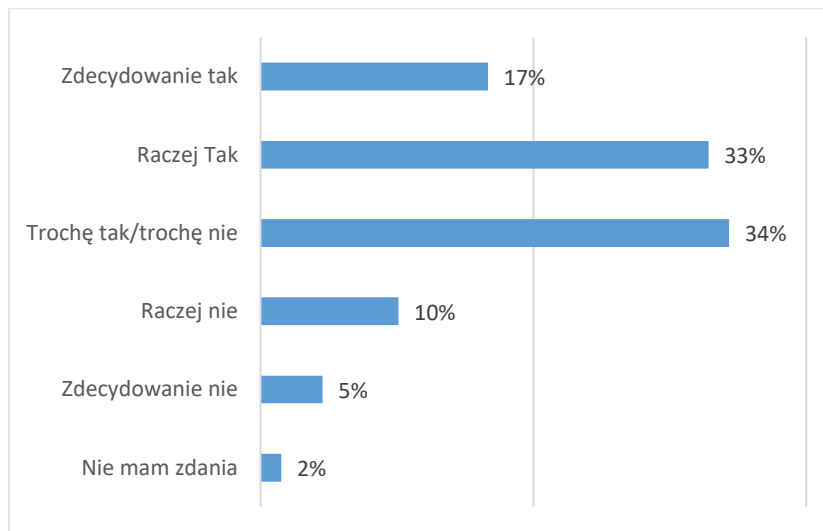
Źródło danych: badania własne

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Połowa badanych jest zadowolona z zamieszkiwania w swojej gminie. Nieliczni, 15% nie są zadowoleni z warunków życia. Co trzeci ankietowany trochę jest zadowolony a trochę niezadowolony z warunków życia.

Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Źródło danych: badania własne

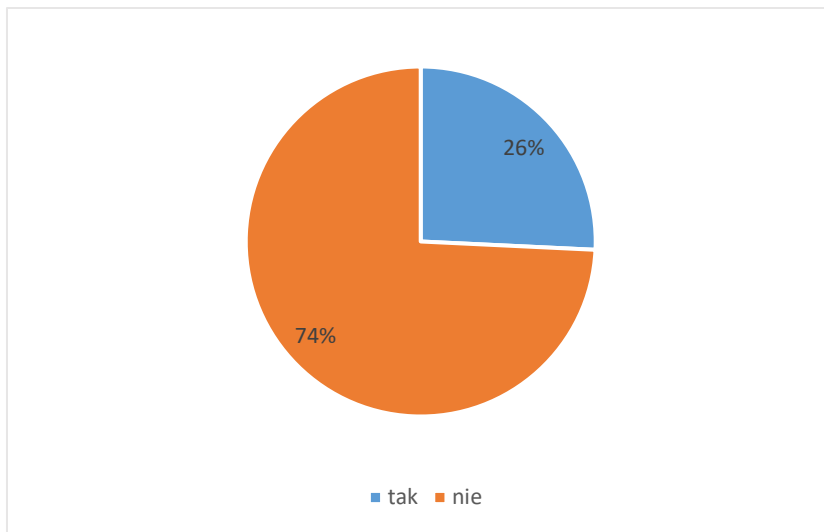
Co czwarty badany rozważa zmianę miejsca zamieszkania. Główne powody to brak perspektyw zawodowych i trudność dostępu do instytucji kultury.

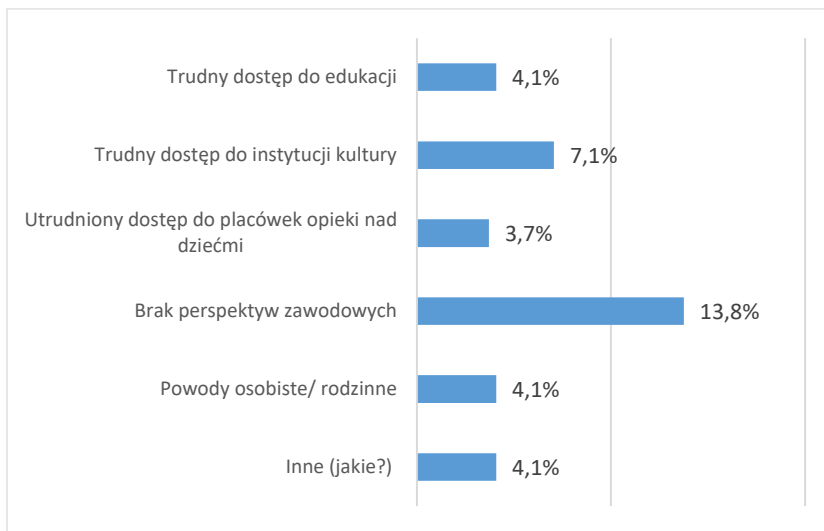
„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło danych: badania własne

Wykres 8. Powody zmiany miejsca zamieszkania

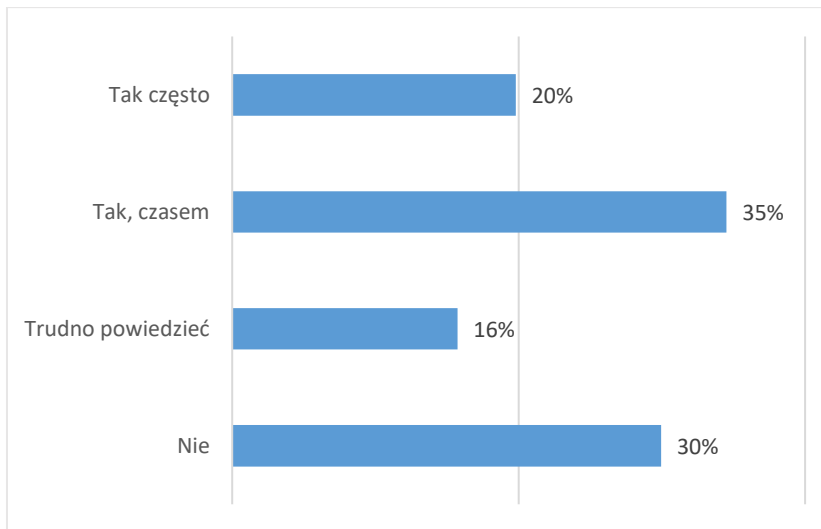
Źródło danych: badania własne

Ponad połowa odpowiadających (55%) przyznaje, że korzystała z infrastruktury finansowanej ze środków unijnych, w tym 20% twierdzi, że korzystała często. 30% nie korzystała z takich obiektów a 16% nie wie czy korzystała.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

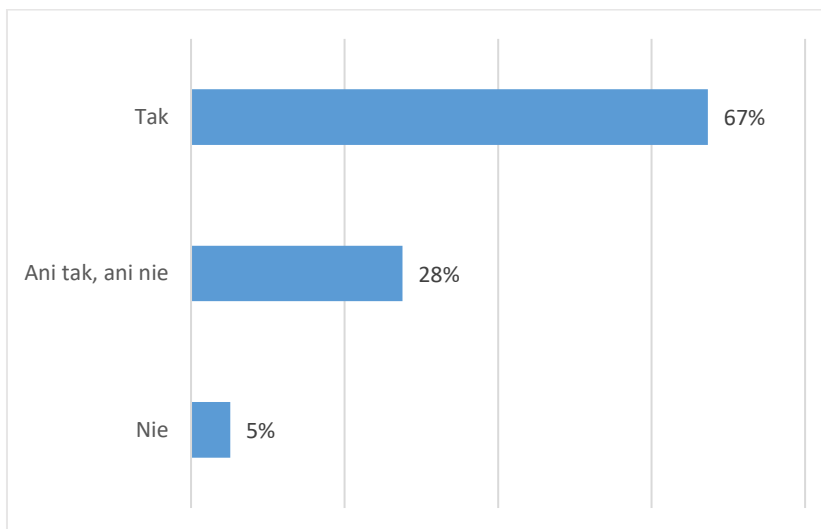
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

Źródło danych: badania własne

W opinii 67% odpowiadających projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców. Tylko 5% uważa coś przeciwnego, a 28% nie jest pewna czy dla mieszkańców projekty związane z poprawą infrastruktury są ważne.

Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

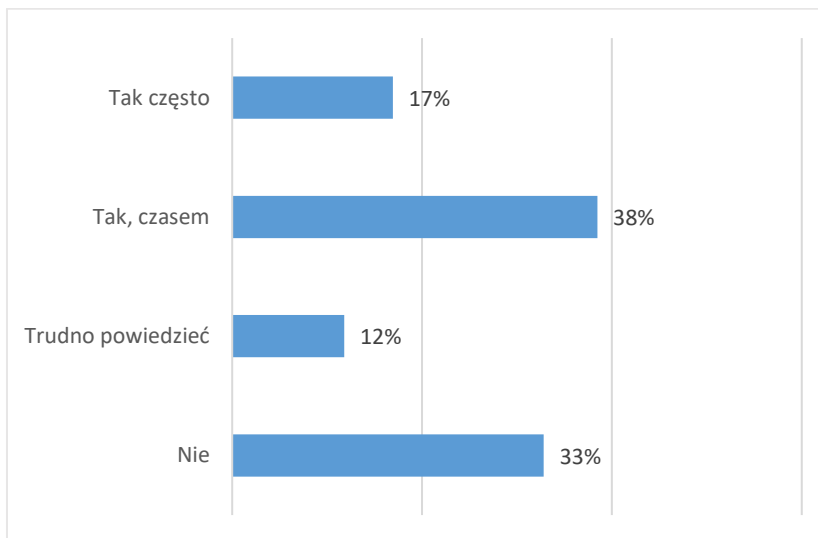
Źródło danych: badania własne

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

55% respondentów potwierdza, że korzystało ze szkoleń, festynów, spotkań finansowanych ze środków unijnych. 33% osób nie korzystało, a 12% nie pamięta czy korzystało (odpowiedzi „trudno powiedzieć”)

Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?

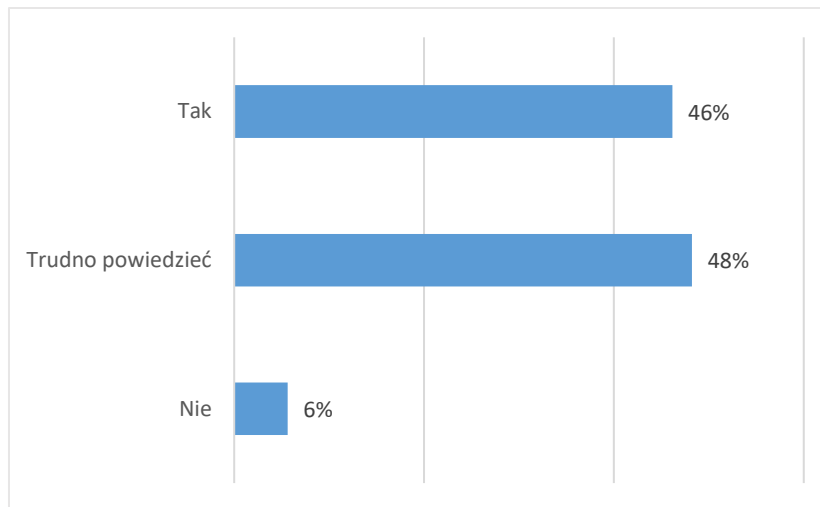
Źródło danych: badania własne

Niespełna połowa odpowiadających zgadza się, że festyny, szkolenia, spotkania finansowane ze środków unijnych są interesujące dla mieszkańców. Podobna liczba respondentów nie jest pewna, a tylko 6% zdecydowanie odpowiada, że mieszkańcy nie są zainteresowani takimi projektami.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 12. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

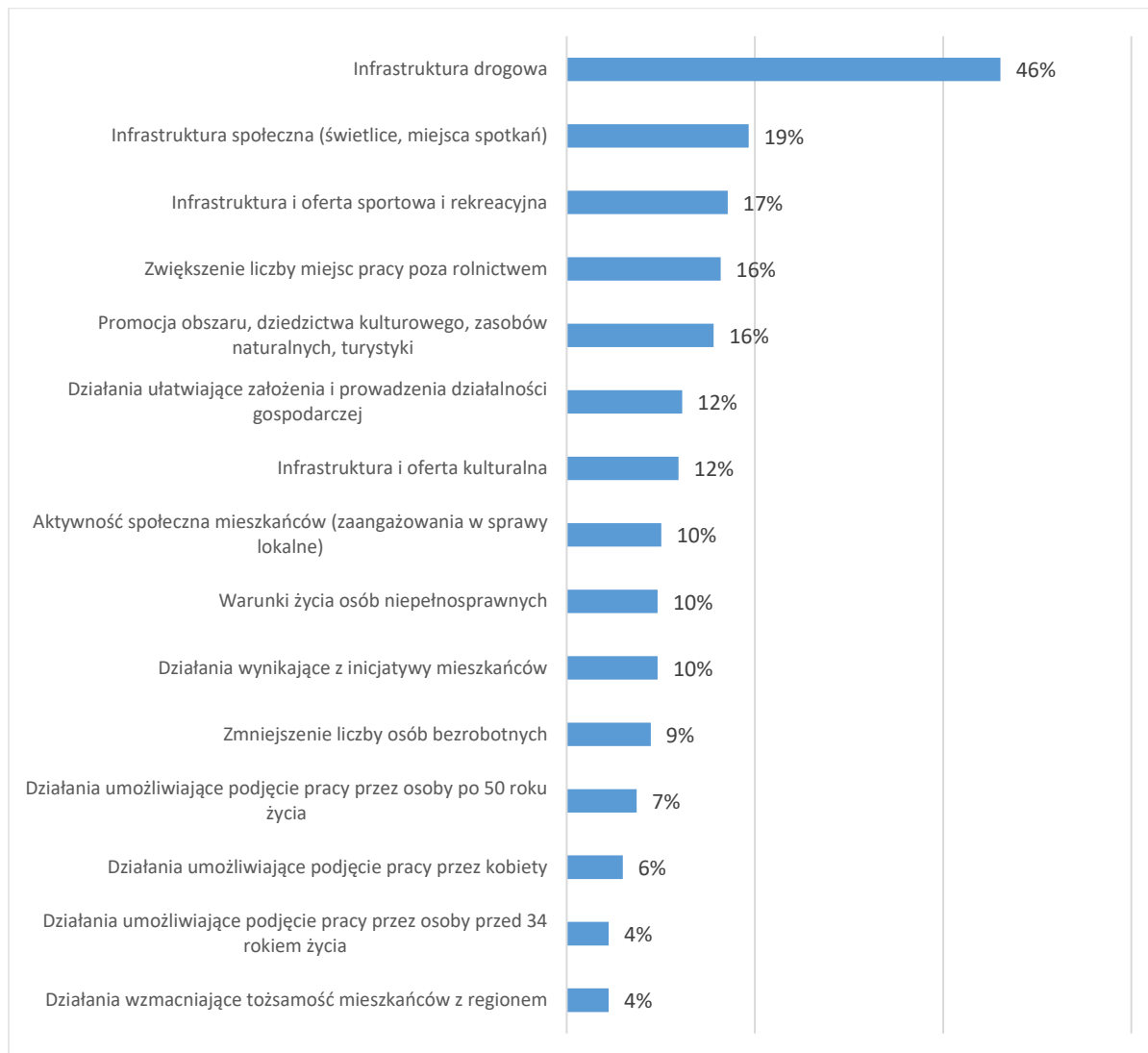
Źródło danych: badania własne

Gdyby mieszkańcy mogli samodzielnie decydować o podziale dodatkowych środków, to bez wątplenia chcieliby przeznaczyć je na rozwój infrastruktury drogowej. Tak wskazuje niemal połowa odpowiadających. Na drugim miejscu, z dużą stratą plasuje się infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań) oraz infrastruktura sportowa. Respondenci raczej nie chcieliby przeznaczyć środków na działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem oraz na wsparcie grup defaworyzowanych (bezrobotnych, kobiety, niepełnosprawnych).

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 13. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?

Źródło danych: badania własne

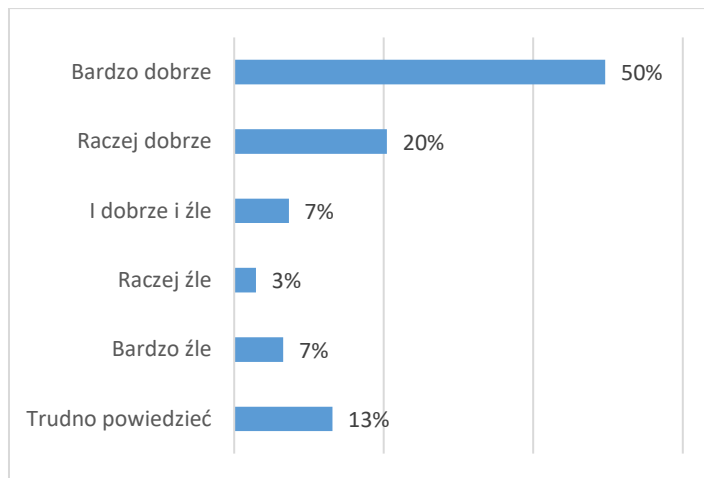
„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

5.3. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

Biuro LGD przez beneficjentów i wnioskodawców zostało ocenione dobrze i bardzo dobrze, zbierając 70% pozytywnych ocen. Co dziesiąty respondent ocenił Biuro źle lub bardzo źle.

Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?

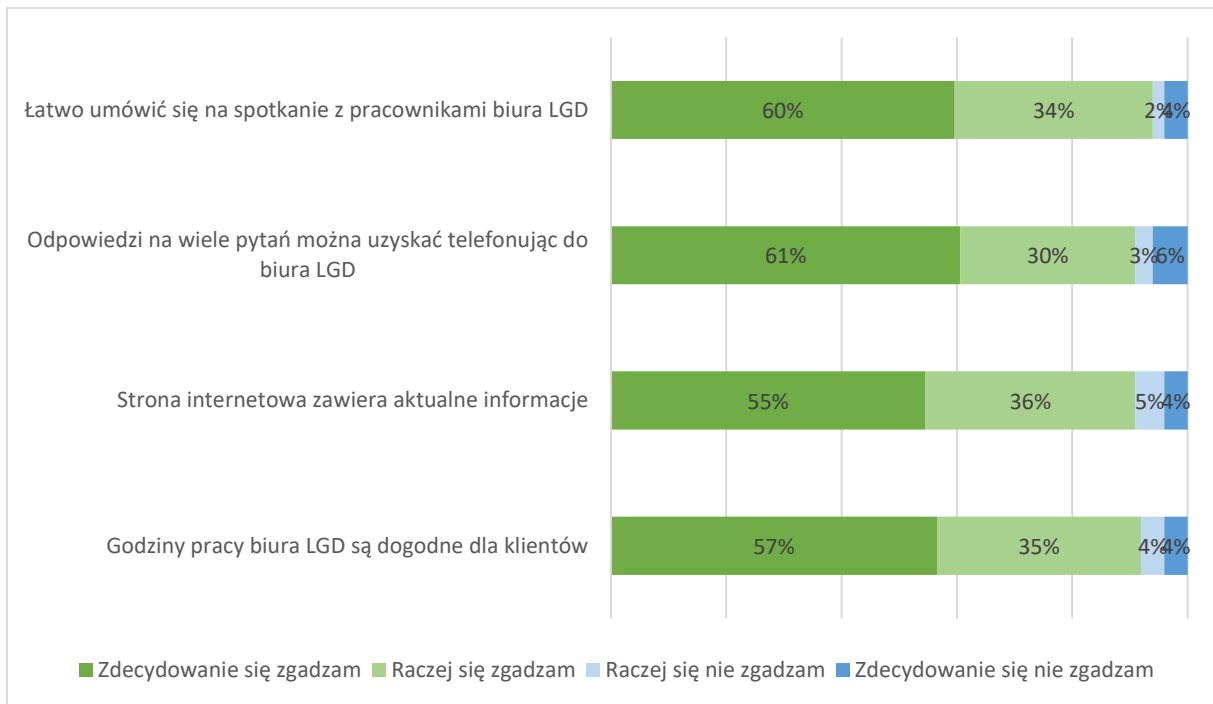
Źródło danych: badania własne

Respondenci ocenili Biuro również na szczegółowych wymiarach. Zdecydowanie dominowały oceny pozytywne (odpowiedzi bardzo + raczej). Najwięcej odpowiedzi zdecydowanie pozytywnych ankietowani przypisali stwierdzeniu „odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać dzwoniąc do Biura”. Należy jednak przyznać, że inne stwierdzenia traktujące o łatwości spotkania z pracownikiem Biura, o stronie internetowej, czy o godzinach pracy Biura zyskały tylko minimalnie mniejszą liczbę wskazań pozytywnych.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

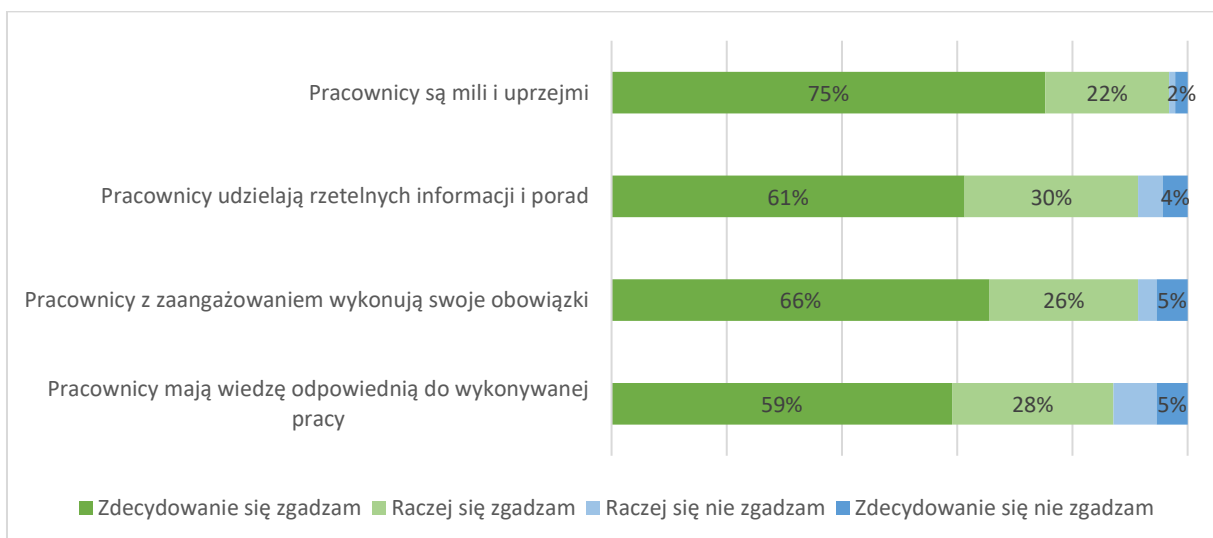
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Źródło danych: badania własne

Podobnie jak Biuro LGD również pracownicy zostali ocenieni bardzo wysoko. W opiniach są oceniani przede wszystkim jako mili i uprzejmi oraz z zaangażowaniem wykonujący swoje obowiązki.

Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

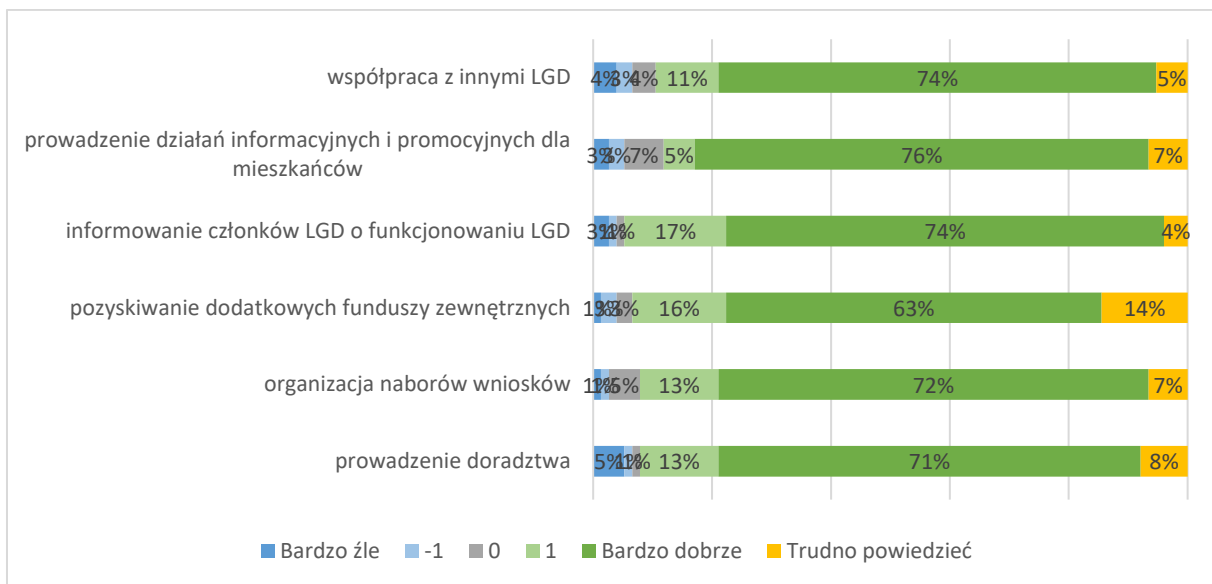

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Źródło danych: badania własne

Ankietowani zostali poproszeni o ocenę pracy stowarzyszenia. Tutaj również dominują odpowiedzi bardzo pozytywne. Najwyżej oceniono prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dla mieszkańców, współpracę z innymi LGD oraz informowanie członków LGD o funkcjonowaniu LGD. Co ważne praktycznie nie ma takiego stwierdzenia, które zeebrałyby dużą liczbę odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Beneficjenci i wnioskodawcy są dobrze poinformowani o funkcjonowaniu LGD i potrafią rzetelnie ocenić jego prace.

Wykres 17. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach?

Źródło danych: badania własne

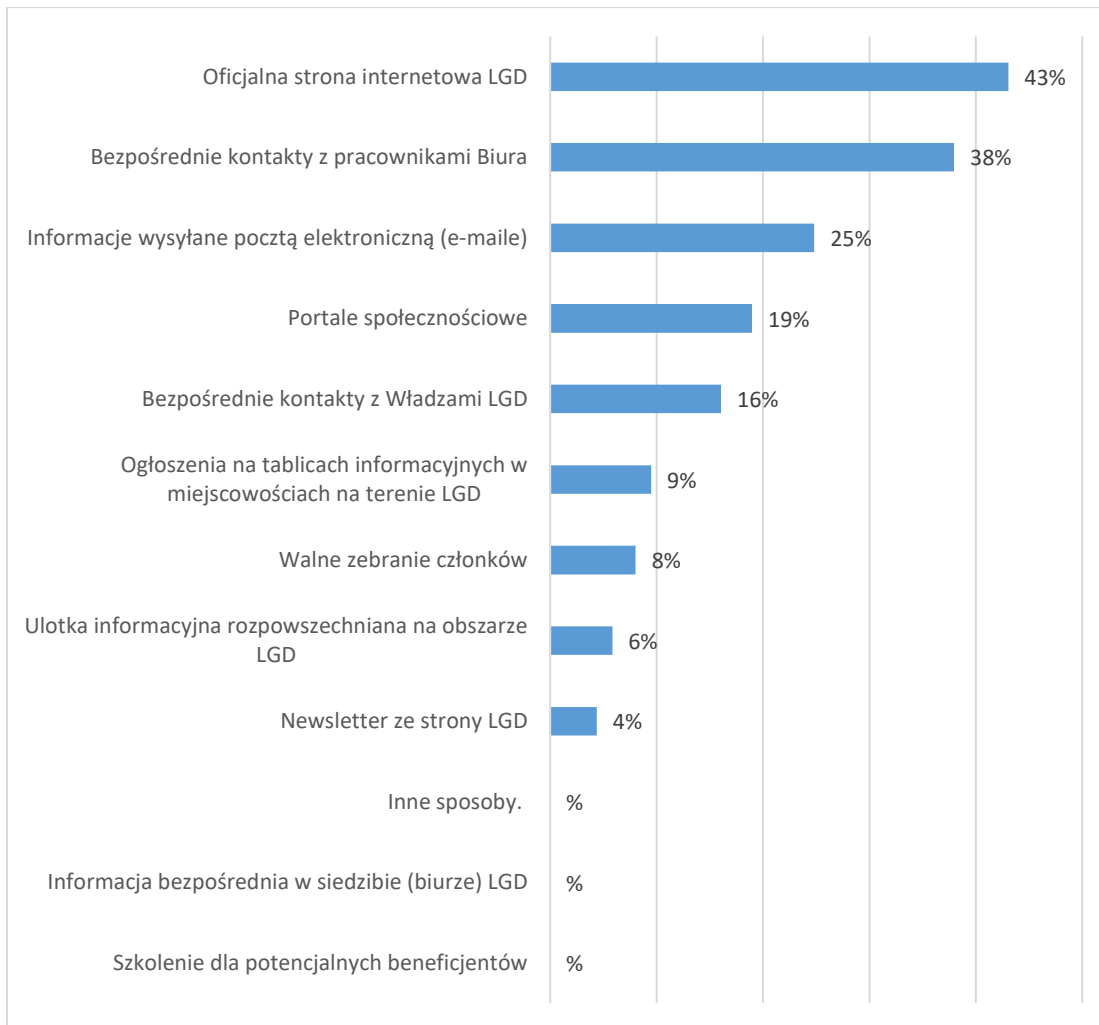
Strona internetowa stowarzyszenia oraz bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura LGD to podstawowe źródła informacji o tym co dzieje się w Lokalnej Grupie Działania. Tablice informacyjne, newslettery, czy Walne Zgromadzenie Członków rzadko służą za miejsce gdzie można się dowiedzieć o LGD.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 18. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

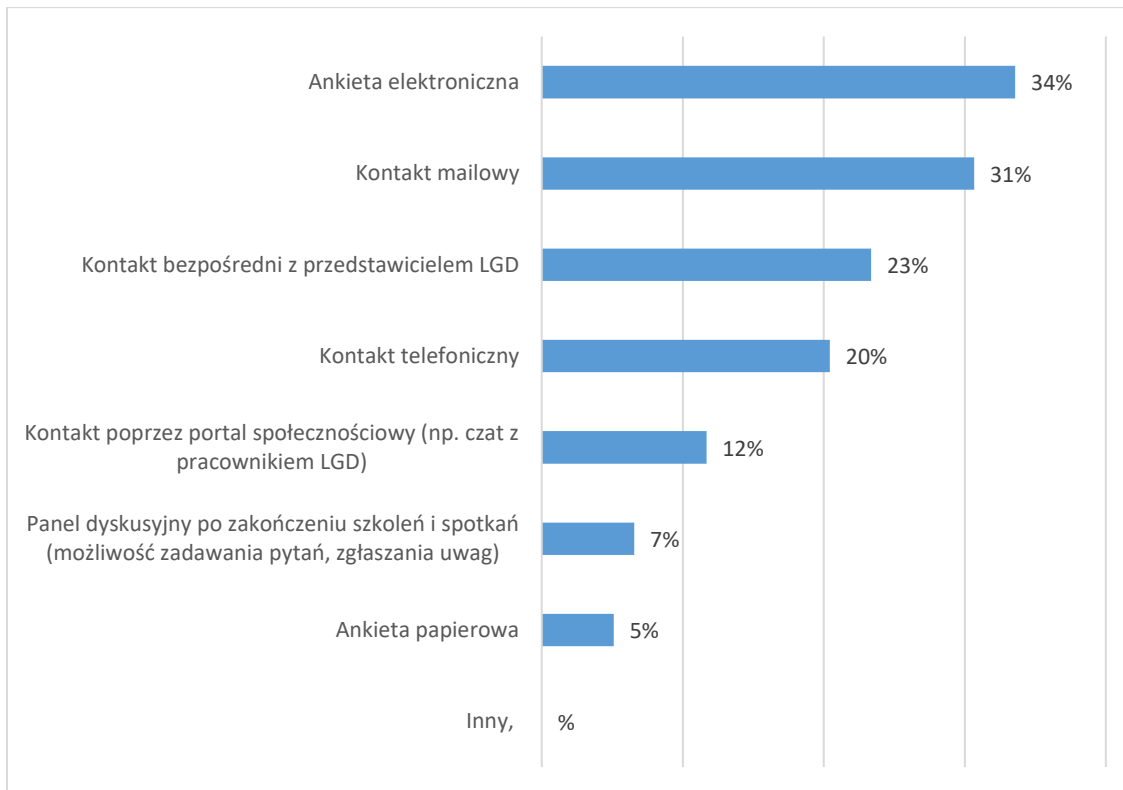
Źródło danych: badania własne

Najlepszym kanałem zwrotnym do przekazywania informacji od społeczności do Lokalnej Grupy Działania jest ankieta elektroniczna (34% wskazań) i kontakt mailowy (31%). Sporo osób wskazało również na bezpośredni kontakt z przedstawicielem LGD (23%). Ankieta papierowa, panel dyskusyjny, czy portal społecznościowy nie wydają się skutecznymi kanałami komunikacji.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 19. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

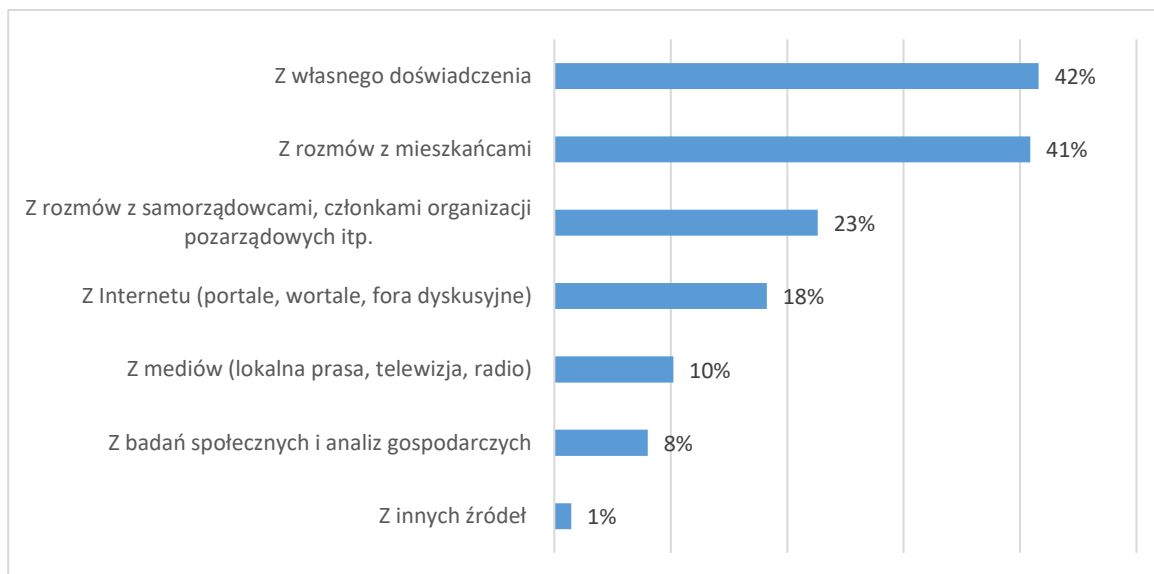
Źródło danych: badania własne

Własne doświadczenie (42%) i rozmowy z mieszkańcami (41%) to najczęstsze, w opinii wnioskodawców i beneficjentów, źródło informacji o potrzebach mieszkańców. Dość często wybierano jeszcze rozmowy z samorządowcami (23%). Media, ogólnie internet, czy analizy społeczno – gospodarcze nie są miejscem, w którym szuka się informacji o potrzebach społeczności lokalnej.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

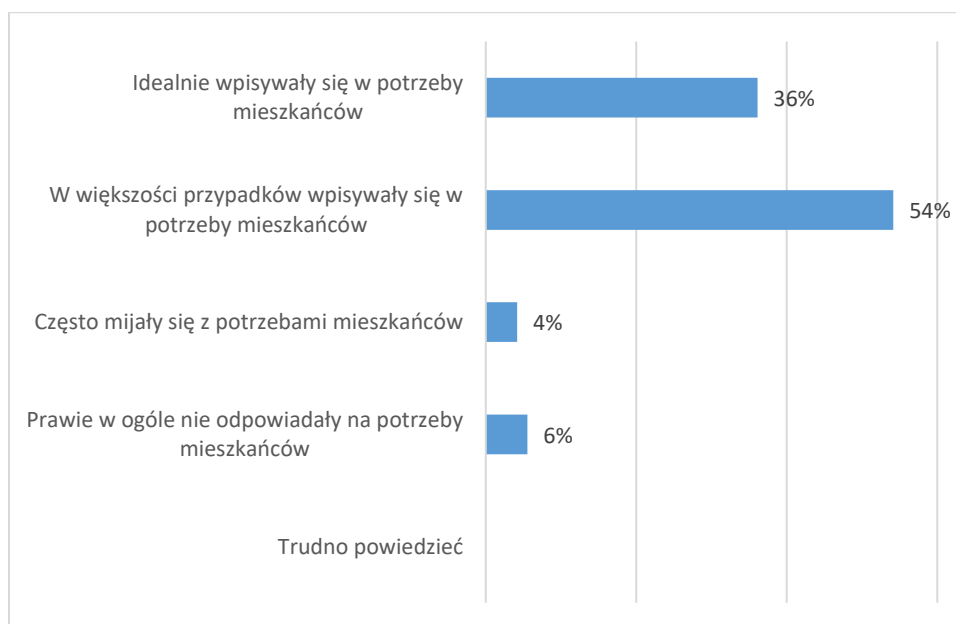
Wykres 20. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?

Źródło danych: badania własne

Ponad połowa odpowiadających wskazuje, że nabory wniosków w większości przypadków odpowiadały na potrzeby mieszkańców. Dodatkowo 36% ankietowanych przyznaje, że nabory wniosków idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców. Niewielu z respondentów twierdzi, że nabory wniosków miały się z potrzebami lub nie odpowiadały na potrzeby.

Wykres 21. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

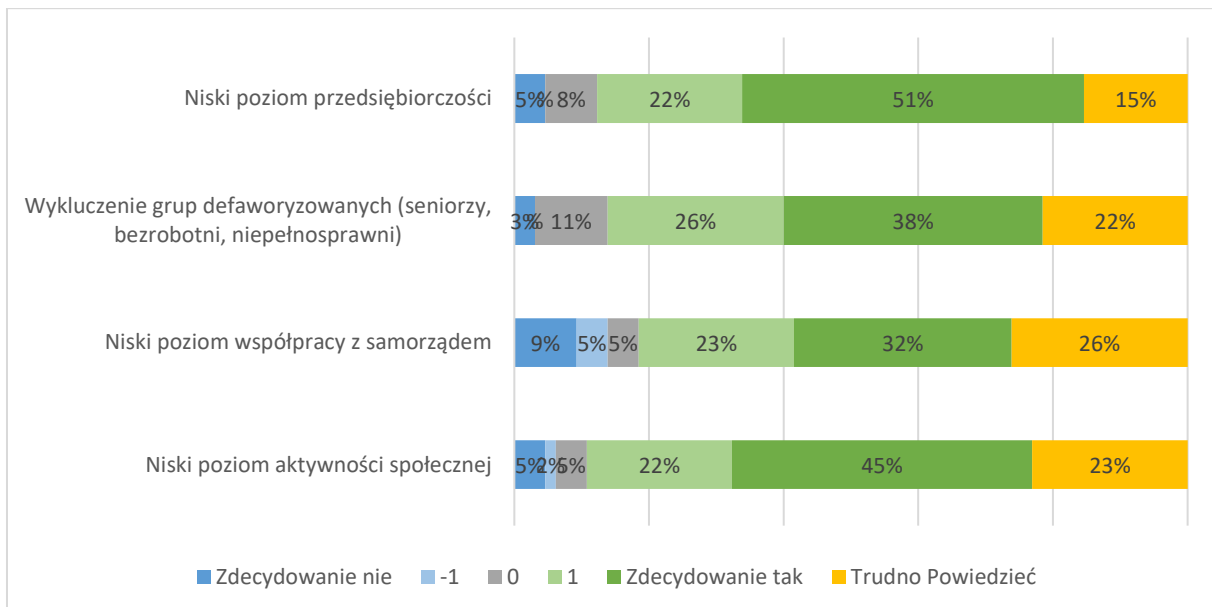

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Źródło danych: badania własne

Większość z osób, które wzięły udział w badaniu przyznaje, że nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów lokalnych. Szczególnie korzystnie oceniono nabory dotyczące wsparcia przedsiębiorczości, czy aktywizowaniu mieszkańców. Relatywnie najmniej osób przyznało, że nabory wniosków nie pomagały w lepszej współpracy z samorządem.

Wykres 22. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z potrzebą?

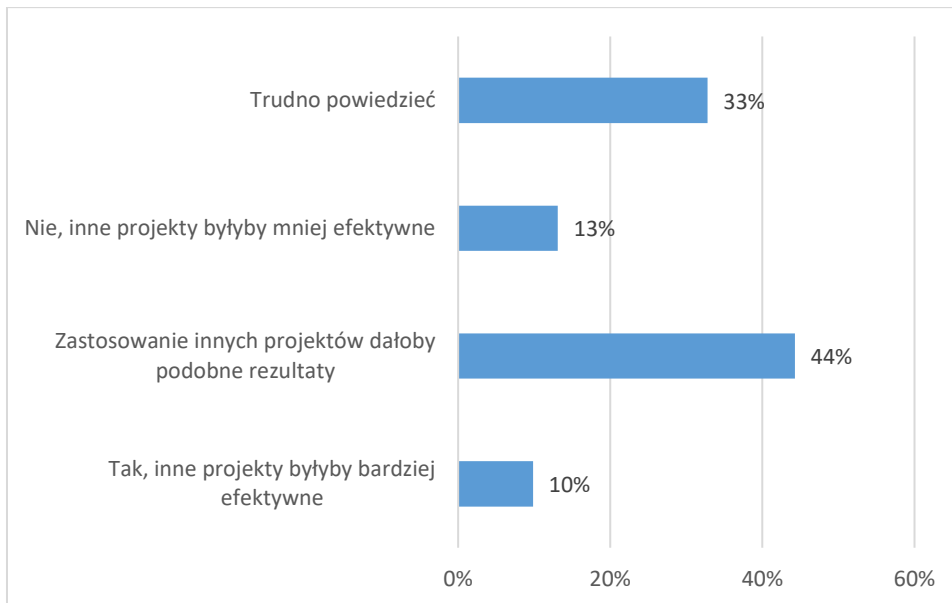

13% odpowiadających uważa, że inne projekty (w ramach prowadzonych naborów wniosków) nie pozwoliłyby na uzyskanie podobnych rezultatów. 44% twierdzi, że inne projekty mogłyby doprowadzać do podobnych rezultatów, a 10% uważa, że inne projekty dałyby nawet lepsze rezultaty. Co trzeci odpowiadający wstrzymał się z udzielaniem konkretnej odpowiedzi i wybrał „trudno powiedzieć”.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

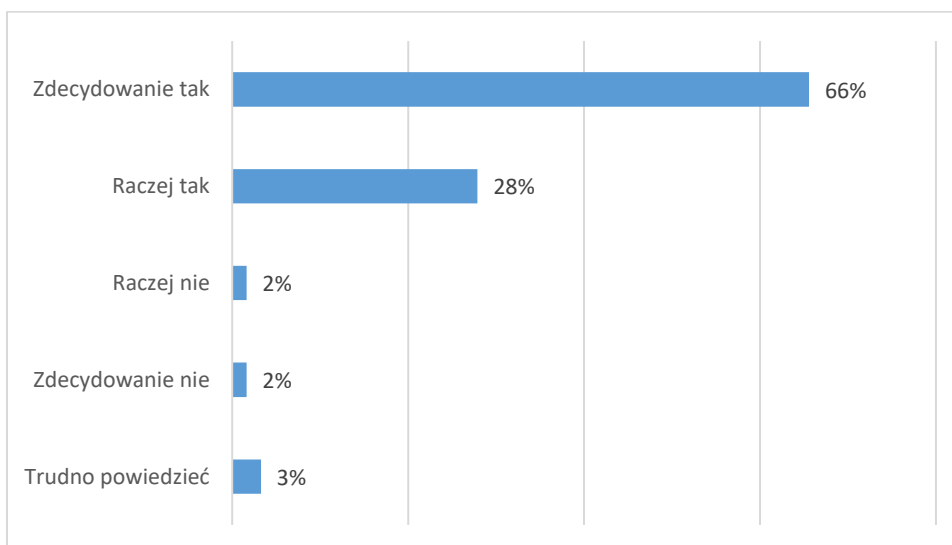
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Źródło danych: badania własne

Co ważne, 94% beneficjentów i wnioskodawców przyznaje, że środki finansowe przyznane na wdrażanie LSR były wydane efektywnie, w tym 66% zgadza się zdecydowanie. Tylko 4% odpowiadających była odmiennego zdania.

Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

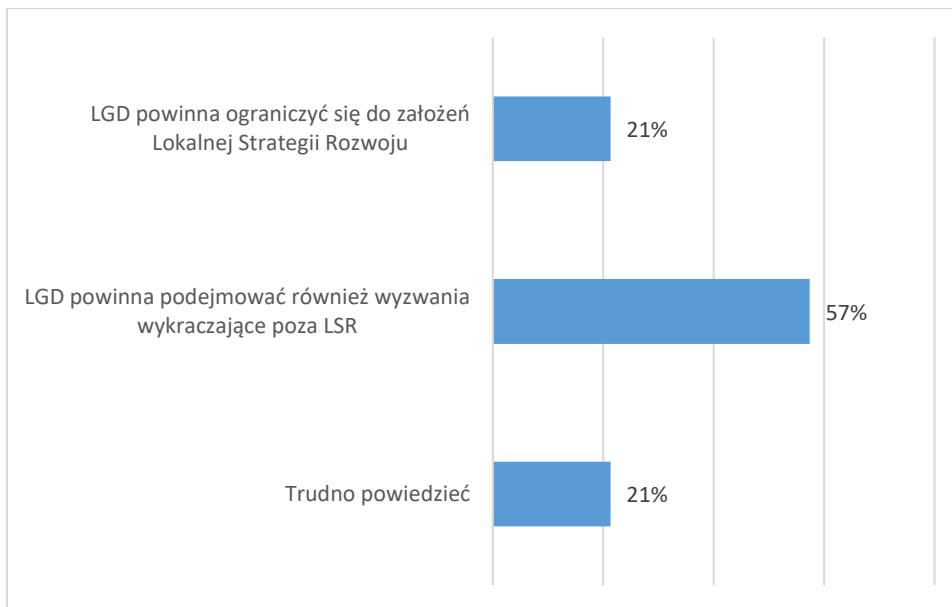

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Źródło danych: badania własne

Ponad połowa ankietowanych (57%) uważa, że LGD nie powinna ograniczać się tylko do realizacji strategii i powinna podejmować również inne wyzwania wykraczające poza LSR. 21% uważa, że stowarzyszenie powinno skupić się wyłącznie na strategii. Tyle samo osób nie ma zdania.

Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Źródło danych: badania własne

Doradztwo biura LGD

LGD zobowiązane jest do prowadzenia bezpłatnych konsultacji z wnioskodawcami. Celem jest podniesienie jakości wniosków, a przez to ich realizowalności. Stowarzyszenie skłania wnioskodawców do tego procesu poprzez przyznawanie dodatkowych punktów za uczestnictwo w doradztwie. Przyszły beneficjent może otrzymać 1 punkt jeśli korzystał tylko ze szkolenia lub tylko z doradztwa, a 2 punkty jeśli połączył te aktywności. Na 3 punkty może liczyć ten z wnioskodawców, który przeszedł *wstępną ścieżkę formalną*, czyli cały proces sprawdzający wniosek pod względem formalnym i podnoszący jego wartość merytoryczną. W latach 2016 – 2021 przeprowadzono 775 konsultacji doradczych, najwięcej w 2017 roku (187).

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Liczba konsultacji doradczych

- 2021 r. – 154 osób
- 2020 r. – 153 osób
- 2019 r. – 112 osób
- 2018 r. – 73 osób
- 2017 r. – 187 osób
- 2016 r. – 96 osób

Plan komunikacji i plan szkoleń

LGD dbając o wysoki poziom merytoryczny prac zaplanowało i skrupulatnie zrealizowało wiele szkoleń, których celem była efektywna realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju. Prowadzono szkolenia przygotowujące pracowników oraz członków organów LGD do sprawnego wdrażania LSR. Wspierano proces naborów wniosków przez szkolenia z metod pracy zgodnie z wytycznymi zawartymi w procedurach i regulaminie Rady. Uczono sporządzać biznesplany oraz archiwizować dokumenty. Pokazywano również jak współpracować ze społecznością lokalną w kontekście grup defaworyzowanych.

Realizację planów komunikacji LGD rozpoczęła od aktywności, których celem było poinformowanie społeczności lokalnej oraz wnioskodawców i beneficjentów o Lokalnej Strategii Rozwoju. Następnie informowano o możliwości skorzystania z usług doradczych. Jednym z ważniejszych obszarów planu komunikacji było informowanie o naborze wniosków w trybie konkursowym. Stowarzyszenie starało się również stale mieć kontakt ze społecznością lokalną. W tym celu prowadziło szereg działań aktywizacyjnych, informując o konkursach, spotkaniach, czy angażując uczestników imprez do wspólnych działań.

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

W okresie 2016-2021 zarząd LGD spotkał się 54 razy i podjął 42 uchwały. Walne Zgromadzenie Członków odbyło się 11 razy, w tym 6 w trybie sprawozdawczo-wyborczym, a 5 posiedzeń dotyczyło zmian w LSR i kryteriach wyboru. Rada LGD spotkała się 13 razy i wydała 43 opinie.

Tabela 11. Organy LGD – liczba posiedzeń w latach 2016 - 2021

	Posiedzenia Zarządu LGD	Posiedzenia Rady LGD	WZC
2016	9	2	1
2017	6	4	3
2018	10	2	1

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

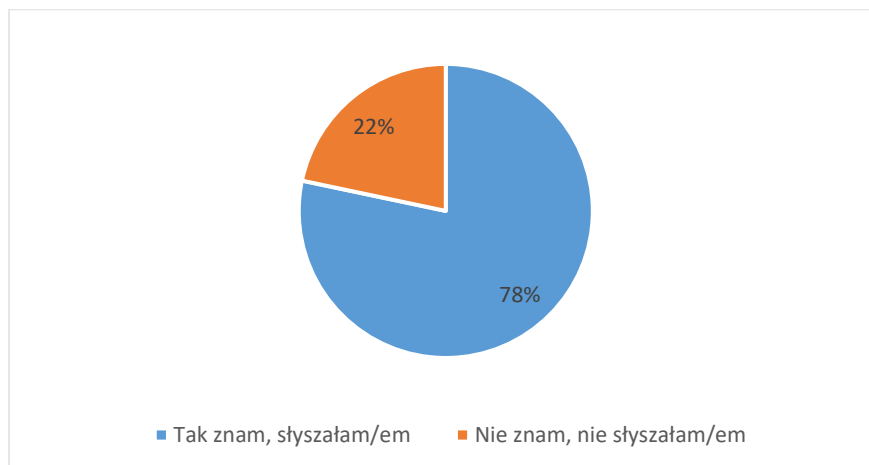
2019	10	1	2
2020	11	1	2
2021	8	3	2
suma	54	13	11

Źródło: dane LGD

Rozpoznawalność LGD

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania - Przyjazne Mazowsze jest dobrze rozpoznawalną organizacją w społeczności. Zna ją 78% mieszkańców. O LGD dowiedzieli się z instytucji (urząd, szkoła) lub biorąc bezpośredni udział w pracach organizacji.

Wykres 26. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania- Przyjazne Mazowsze?

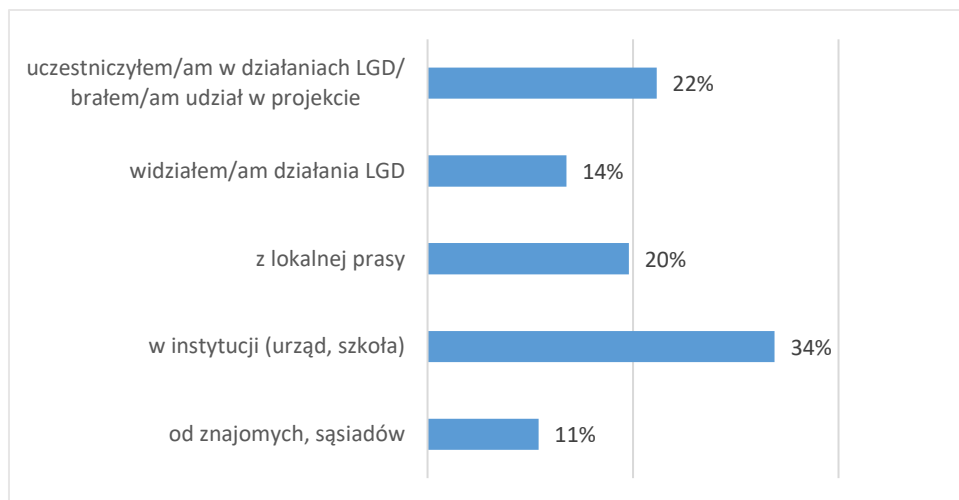
Źródło danych: badania własne

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 27. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Źródło danych: badania własne

Inne działania LGD

LGD - Przyjazne Mazowsze to bardzo aktywne stowarzyszenie. Organizowało, współorganizowało lub brało udział w co najmniej kilkuset przedsięwzięciach. Zaczynając od działań na rzecz promocji obszaru, wyjazdów na targi, wizyty studyjne w Polsce i zagranicą, uczestnictwo w spotkaniach i imprezach okolicznościowych, prowadzenie projektów w ramach KSOW, czy udział w projektach poza PROW (KSOW).

W ramach działań promocyjnych prowadzono stoiska promocyjne podczas imprez organizowanych na obszarze LGD (festyny, konferencje, warsztaty, wizyta studyjna LGD z Hiszpanii, wernisaże). Organizowano akcje ekologiczne, konkursy oraz akcje informacyjne, w tym: w związku z wsparciem organizacji w czasie pandemii. Opracowywano i dystrybuowano materiały promocyjne oraz filmy promocyjne. LGD pomagało w promocji produktów i marek lokalnych. Wspierało i promowało lokalną przedsiębiorczość poprzez organizację szkoleń i przekazywania informacji.

LGD brała udział w trzech wizytach studyjnych, w Portugalii, na Łotwie i w Hiszpanii. Dwie wizyty organizowane były przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego oraz jedna przez Polską Sieć LGD – Federację Regionalnych Sieci LGD. Celem wizyt było nawiązanie kontaktów oraz poznanie specyfiki działania LGD zagranicą oraz wymiana doświadczeń w zakresie przygotowywania i realizacji projektów współpracy.

W latach 2016 - 2021 LGD wzięła udział od kilku do kilkunastu imprez okolicznościowych rocznie. Na liście imprez nie brakowało największych wydarzeń w regionie jak Święto Truskawki w Czerwińsku nad Wisłą, czy cyklicznej konferencji „Kobieta przedsiębiorcza w Unii

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Europejskiej - nowe wyzwania i nowe możliwości". LGD - Przyjazne Mazowsze było aktywne (stoisko) na lokalnych jarmarkach i jubileuszach miejscowości oraz wzięło udział w spotkaniu sieciującym dla Lokalnych Grup Działania z północnego Mazowsza.

Przeprowadzono 5 projektów w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, w tym: konferencję popularyzującą innowacyjne rozwiązania w zakresie efektywnego gospodarowania zasobami i gospodarki niskoemisyjnej. Obyła się wizyta studyjna we Francji celem poznania osiągnięć inicjatywy LEADER we Francji i transfer najlepszych doświadczeń oraz wizyta studyjna w Niemczech, która pozwoliła zapoznać się z wykorzystaniem skutecznych narzędzi i metod rozwoju przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców. Zorganizowano seminarium i wizytę studyjną, której celem było wspieranie współpracy w sektorze rolnym poprzez upowszechnienie kompleksowej wiedzy w zakresie organizacji krótkich łańcuchów dostaw żywności oraz przetwórstwa rolno spożywczego. Przeprowadzono również projekt pokazujący innowacyjne metody i narzędzia wykorzystywane przez LGD na rzecz włączania grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

LGD brała udział również w projektach poza PROW (KSOW). Były to inicjatywy wspierające aktywizację społeczności lokalnych, przez wspieranie aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz wypracowanie partycypacyjnego modelu prowadzenia polityk publicznych zapewniającego wzrost udziału mieszkańców we współzarządzaniu gminą. Dodatkowo stowarzyszenie angażowało się w projekty ekologiczne, upowszechniając wiedzę w zakresie ochrony powietrza, w tym gospodarki niskoemisyjnej oraz wspierało organizacje zrzeszone w klastrze Bezpieczna Żywność poprzez dostarczenie wiedzy i stworzenie możliwości poszukiwania wspólnych rozwiązań, podejmowanie wspólnych projektów i przedsięwzięć biznesowych jak również budowanie wspólnej marki.

5.4. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa

Realizacja rzeczowa przebiega pomyślnie. W związku z wydłużeniem czasu realizacji obecnie obowiązującej strategii nie można jeszcze podsumować ostatecznie realizacji poszczególnych wskaźników. Nabory ogłoszone i przeprowadzone w 2022 roku pozwalają z optymizmem patrzeć w przyszłość, szczególnie, że wysoce prawdopodobne jest pozytywne rozstrzygnięcie w zakresie powstania inkubatora przetwórstwa lokalnego. Część niezrealizowanych przedsięwzięć to skutek przyznania dodatkowych funduszy i automatycznego podniesienia wskaźników odpowiednich do tych kwot. Widać to wyraźnie w przypadku premii na podejmowanie działalności gospodarczej. Nabór ogłoszony z początkiem 2022 roku zapewnił chętnych do wykorzystania zaplanowanego budżetu, ale dopiero końcowa realizacja

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

wszystkich operacji pozwoli na rozliczenie wszystkich wskaźników. Wyzwaniem dla LGD będzie z pewnością opracowanie koncepcji Smart Villages, niemniej brak pewności co do zasad realizacji tego rodzaju projektów powinien skłonić do zastanowienia czy koncepcje te powinny powstać już w ramach tej strategii, czy należy pracować nad nimi w ramach nowego okresu programowania.

Tabela 12. Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja	
				Umowy	Płatności
1.1. Firma z pomysłem	Liczba utworzonych firm	szt.	50	37	10
	Liczba rozwijających się firm	szt.	20	19	14
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	szt.	9	57	24
	Liczba szkoleń ujętych w projektach	szt.	9	57	24
1.2. Przetwarzaj lokalnie	Liczba utworzonych centrów przetwórstwa. lokalnego	szt.	1	0	0
2.1. Atrakcje Przyjaznego Mazowsza	Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej i kulturalnej	szt.	28	18	14
2.2. Skarby Przyjaznego Mazowsza	Liczba zabytków (obiektów) poddanych pracom konserw.	szt.	9	9	7
	Liczba odtworzonych tradycyjnych produktów kulinarnych	szt.	4	4	4
2.3. Marka Przyjazne Mazowsze	Liczba zrealizowanych działań promocyjnych	szt.	1	1	1
	Liczba działań w zakresie turystyki	szt.	1	0	0
3.1. Aktywna wieś	Liczba wdrożonych przedsięwzięć aktywizujących	szt.	2	2	2
	Liczba wdrożonych przedsięwzięć aktywizujących grupy de faworyzowane	szt.	3	3	3

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

	Liczba przedsięwzięć o charakterze edukacyjno-aktywizującym i promocyjnym	szt.	9	8	8
3.2 Smart Villages	Liczba opracowanych koncepcji Smart villages	szt.	11	0	0

Źródło: dane LGD

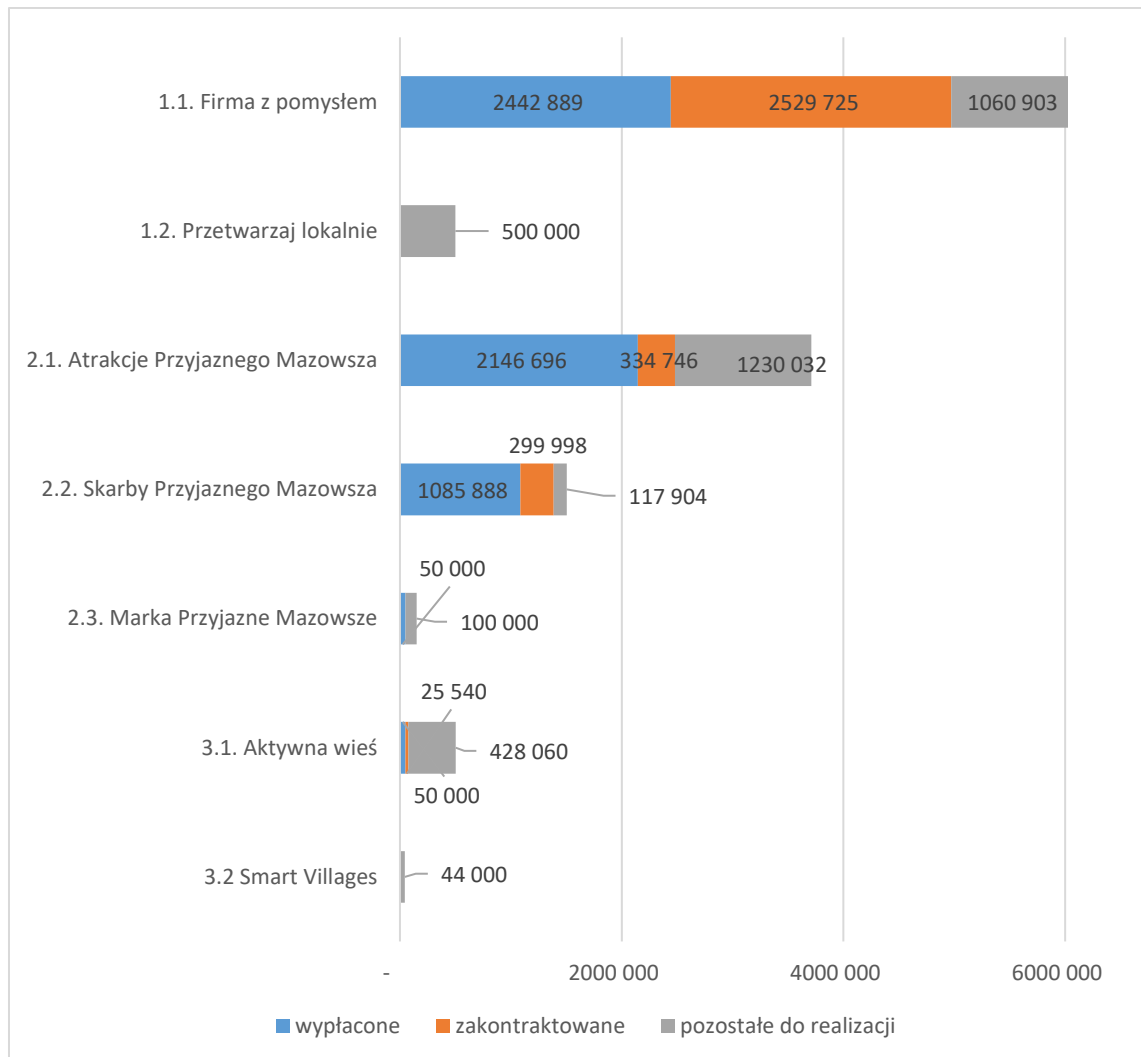
Postęp finansowy

Postęp rzeczowy przebiega zgodnie z planem. Większość pozycji i kwot wskazanych na poniższym wykresie jako *pozostałe do realizacji* jest już przypisanych do wniosków, które wpłynęły w 2022 roku. Niezbędne będzie jeszcze ogłoszenie naborów na przedsięwzięcie Aktywna wieś oraz na koncepcje Smart Villages. Niemniej warto podkreślić, że w obecnie niepewnej gospodarczo sytuacji nie można mieć pewności co do tego, że wszystkie wybrane operacje zakończą się podpisaniem umowy i jej końcowym rozliczeniem. Wysoka inflacja, problemy z dostępnością produktów i maszyn oraz dezaktualizacja kosztorysów dotyka nie tylko przedsiębiorców i organizacje pozarządowe ale również i samorządy. Nie można więc, z całą pewnością stwierdzić, że wszystkie wskaźniki strategii zostaną w pełni osiągnięte. Z tym wnioskiem trzeba będzie poczekać do połowy 2024 roku.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 28. Postęp finansowy – stan na 31.12.2021 r.

Źródło: dane LGD

Opis projektów współpracy

Przeprowadzono dwa międzynarodowe projekty współpracy. Pierwszy „Co Wieś to inna pieśń” wspólnie z partnerem krajowym Stowarzyszenie Społecznej Samopomocy - LGD oraz Mancomunidad de Desarrollo Condado de Huelva (partner zagraniczny z Hiszpanii). Celem projektu było wspieranie rozwoju turystyki na obszarach partnerów poprzez identyfikację i promocję szeroko rozumianych produktów lokalnych, w tym produktów kulinarnych, rzemiosło artystyczne, przedmioty codziennego użytku, inicjatywy kulturalne i edukacyjne oraz usługi, agroturystyka, gastronomia. Rezultaty projektu to m.in. publikacja w trzech językach (polski, hiszpański, angielski) opisująca najbardziej unikalne produkty kulinarne.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Powstała strona internetowa, również w trzech wersjach językowych oraz zorganizowano dwie wizyty studyjne, jedna w Hiszpanii, druga w Polsce.

Drugim projektem była „Wymiana doświadczeń, integracja, edukacja, środowisko naturalne”. Liderem projektu po stronie polskiej było Stowarzyszenie Społecznej Samopomocy – LGD, a partnerem międzynarodowym było Lokalen Aktionsgruppe „Rund um den Drömling”, z Niemiec. Głównym celem projektu było podniesienie wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjnych rozwiązań stymulujących rozwój obszarów wiejskich na terenie UE. Oprócz dwóch wizyt studyjnych w Niemczech i w Polsce, odbyła się konferencja zorganizowana przez Wojewódzki Urząd Pracy. Przedstawiciele niemieckich instytucji rynku pracy oraz grup zawodowych przyjechali podzielić się dobrymi praktykami w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji mieszkańców obszaru objętego projektem.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

W trakcie realizacji strategii trudno dokonywać pełnej oceny skutków jej oddziaływania. Z jednej strony część danych GUS publikuje z przesunięciem czasowym z drugiej operacje są jeszcze w trakcie realizacji.

Przyglądając się dostępnym danym nie wydaje się by wskaźniki związane z przedsiębiorczością, np. liczba podmiotów wpisanych do rejestru miały nie być osiągnięte. Podobnie z aktywnością organizacji społecznych. Przypuszczalnie wskaźniki związane z turystyką mogą być trudne do zrealizowania. I niekoniecznie będzie to oznaczało brak efektów prowadzonych operacji, ale z uwagi na okres pandemii i wojny na Ukrainie mamy obecnie do czynienia z dużą zmianą funkcjonowania rynku turystycznego, co niesie z sobą również konieczność innej definicji wskaźników oddziaływania.

CEL OGÓLNY 1	Rozwój gospodarczy obszaru LGD-PM w oparciu o przedsiębiorczość			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego I	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Podmioty wpisane do rejestru na 10 tys. ludności	szt./1 tys. os.	54,72	56,31	BDL GUS / Wylicz. wart. doc. w oparciu o śr. wsk. z ost. 5 lat

CEL OGÓLNY 2	Rozwój „oferty weekendowej” dla turystów i mieszkańców bazującej na posiadanych zasobach przyrodniczych i kulturowych			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego II	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Stożenie wykorzystania miejsc noclegowych (z wyłączeniem agroturystyki)	%	26,2	34	BDL GUS / Wyliz. wart. doc. w oparciu o śr. wsk. z ost. 5 lat
---	---	------	----	---

CEL OGÓLNY 3	Pobudzenie aktywności i odpowiedzialności społecznej mieszkańców			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego III	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Aktywność organizacji społecznych	%	20%	40%	Dane LGD / odsetek aktywnych org.

Ocena wpływu na kapitał społeczny

LGD od początku swojej aktywności stawia na budowę kapitału społecznego. Najważniejsze jest tworzenie dobrych relacji z mieszkańcami, które ułatwiają późniejszą współpracę. Otwartość, co oznacza często wychodzenie poza własne obowiązki oraz miła atmosfera kontaktów to podstawa w budowaniu dobrych relacji. Stowarzyszenie stara się reagować na potrzeby mieszkańców przez pozyskiwanie środków na integrację i edukację.

W budowaniu dobrych relacji istotne znaczenie ma informacja zwrotna. LGD chce by każda wiadomość od mieszkańców była potraktowana poważnie i kończyła się odpowiedzią ze strony stowarzyszenia.

LGD pomaga lokalnym liderom odpowiadając i identyfikując ich potrzeby. Stowarzyszenie aktywnie włącza się w prace lokalnych liderów. Nie może bezpośrednio finansować tych działań, ale często prowadzi równoległe projekty wspierające inicjatywy lokalnych liderów (np. nagrody w konkursach fundowane przez LGD).

Stowarzyszenie w przyszłości również chciałoby wspierać lokalnych liderów. Jednak zauważalny w ostatnich latach wzrost procedur administracyjnych utrudnia prowadzenie takiego wsparcia.

Przedsiębiorczość

LGD nadal powinna animować przedsiębiorczość, szczególnie dla ludzi młodych. Jest bardzo duże zainteresowanie projektami wspierającymi zakładanie działalności gospodarczej. Te inicjatywy dają ogólnie impuls do rozwoju gospodarczego regionu. Firmy, którym udało się pozyskać dofinansowanie polecają wykorzystanie środków unijnych innym podmiotom. Jedni uczą się od drugich.

Stowarzyszenie zdaje sobie sprawę z wielkości budżetów dedykowanych przedsiębiorczości w programie LEADER. Są one czasami nawet kilkukrotnie mniejsze niż projekty infrastrukturalne

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

prowadzone w miastach. Ale utrzymanie tych operacji pozwoli nadal pozytywnie aktywizować lokalnych przedsiębiorców.

LGD sygnalizuje, że brakuje w regionie profesjonalnego doradztwa dla przedsiębiorców. Doradztwa, które obejmuje różne programy, nie tylko PROW. Tym doradztwem mogłyby zajmować się poszczególne gminy - w każdej gminie jest osoba oddelegowana do współpracy z LGD i mogłaby takie doradztwo prowadzić. Obecnie z powodu dużych obciążeń zawodowych pracowników gmin trudno jest utrzymać taki system. Szczególnie w małych gminach jest brak funduszy na doradztwo dla przedsiębiorców. Gminy powinny poszukać źródeł finansowania na ten cel.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Przedstawiciele LGD przyznają, że ich rejon nie jest bardzo atrakcyjny turystycznie. Choć z uwagi na czyste środowisko i bliskość Warszawy wielu osób zdecydowało się na zakup działek letniskowych. Brakuje miejsc, które przyciągają turystów na dłużej, jak góry, morze, jeziora. Z tego powodu ważne jest tworzenie tzw. turystyki weekendowej. Stąd nawet hasło promocyjne powiatu płońskiego „blisko i po drodze”.

W LSR są zapisy wspierające turystykę. Przyznawany jest certyfikat Marka Przyjazne Mazowsze. Certyfikat mogą otrzymać producenci i usługodawcy i dotyczy on zarówno produktów kulinarnych, ale także rękodzieła i rzemiosła oraz usługi, w tym turystyczne i inicjatywy promujące obszar LGD-PM. Każdy, kto otrzyma certyfikat, może wziąć udział w kampanii promocyjnej Marka Przyjazne Mazowsze.

Stowarzyszenie organizuje konkursy promujące ciekawe miejsca turystycznie. W ramach projektów infrastrukturalnych (w samorządach) powstawały punkty widokowe, siłownie zewnętrzne, świetlice. Ta mała infrastruktura pomaga w promocji regionu jako miejsca atrakcyjnego turystycznie.

Grupy defaworyzowane

Sprawdziło się kryterium zakładania działalności gospodarczej przez osoby z grup defaworyzowanych (osoby długotrwale bezrobotne i osoby młode bezrobotne). Były natomiast trudności z realizacją projektów, w których zatrudnienie w firmach miały uzyskać osoby z grup defaworyzowanych. Były problemy ze znalezieniem takich osób.

Obecnie są prowadzone konsultacje społeczne, których wyniki pokażą, czy w kolejnej perspektywie finansowania nadal należy wspierać osoby defaworyzowane i jakie to będą

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

konkretnie grupy. Wydaje się jednak, że bezrobotni, osoby młode, niepełnosprawne oraz pochodzące ze środowisk patologicznych nadal pozostaną grupami defaworyzowanymi.

Innowacyjność

Innowacyjność jest trudnym pojęciem do operacjonalizacji. Wnioskodawca szuka nawet drobnej zmiany by móc napisać we wniosku o rozwiązaniu innowacyjnym i liczyć na dodatkowe punkty. Czasami widać tutaj proste szukanie punktów. I pojawiała się wątpliwość przy wyborze wniosków jak ocenić taki wniosek. A pierwotnym celem projektów innowacyjnych było to, że są to rozwiązania unikalne w skali regionu.

Punkty za innowacyjność w skali powiatu, gminy, miejscowości przyznawane są za produkty i usługi oraz za rozwiązania organizacyjne i za promocję. Wiedząc, że jest wyzwaniem odpowiedni sposób opisu kryteriów oceny, należy ponownie zastanowić się i przemyśleć jak opisać kryteria punktujące innowację, by poprawnie zidentyfikować i ocenić wnioski.

Projekty współpracy

Zrealizowano dwa projekty międzynarodowe i jest prowadzony trzeci projekt. Takie operacje są bardzo ważne i ciekawe, mimo dużych trudności w ich realizacji. W międzynarodowych projektach współpracy mamy na przykład tłumaczenia przysięgłe umów, które są bardzo uciążliwe dla LGD. Projekty współpracy, z wyjazdami zagranicznymi i wizytacją miejsc, które mogą być wzorem przenoszenia dobrych praktyk na nasz obszar, to działania ważne dla Lokalnej Grupy Działania.

Ważnym elementem są bezpośrednie kontakty. Otwarcie na innych ludzi, inną kulturę. Nawiązanie znajomości z władzami i mieszkańcami i możliwość porozmawiania o codziennych praktykach jest jedną z najważniejszych wartości.

Ocena funkcjonowania LGD

LGD dba o wysoką jakość działań promocyjnych. Strony www stowarzyszenia oraz informacje znajdujące się na portalu społecznościowym Facebook są aktualne i na bieżąco aktualizowane. Dodatkowo oprócz tekstów zaczęły pojawiać się też materiały wideo.

Lokalna Grupa Działania - Przyjazne Mazowsze prowadzi działania animacyjne, są to między innymi stoiska na imprezach okolicznościowych oraz prowadzenie gier i zabaw dla dzieci na tych imprezach. Przedstawiciele organizacji mają świadomość, że potrzeby są ogromne i obecne środki oraz zaangażowanie stowarzyszenia jest niewystarczające. A aktywizacja

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

mieszkańców, na podstawie konsultacji społecznych, jest jednym z podstawowych problemów społeczności lokalnej.

Należy jednak zaznaczyć, że zdecydowanie brakuje sieciowania i na tym polu należy zwiększyć zaangażowanie. Chodzi przede wszystkim o zmianę nastawienia zarówno wśród osób jak i instytucji. Większa otwartość do współpracy będzie tutaj podstawową wartością.

Ocena procesu wdrażania

LGD ocenia procedury w naborach wniosków jako skomplikowane. Podobnie biznesplany. Zestawienie skomplikowania i złożoności wniosku o założenie działalności gospodarczej z wnioskami z innych programów, w których finansowanie wynosi kilka milionów złotych, pokazuje dużo podobieństw. Prowadzone są szkolenia i konsultacje, ale wnioskodawcy ciągle mają problemy z procedurami. Stowarzyszenie zdecydowanie domaga się uproszczenia procedur.

Wybór wniosków wydłuża się. Spowodowane jest to spiętrzeniem prac w Urzędzie Marszałkowskim, ale też faktem dwuetapowej procedury oceny, najpierw Lokalna Grupa Działania, później UM. Co skutkuje, jeśli procedury bardzo się przedłużają, wycofywaniem się wnioskodawców i rozwiązywaniem podpisanych już umów.

Według opinii przedstawiciela LGD ważne są nie tylko procedury w naborach wniosków. Można wskazać na, ogólnie z roku na rok większe, obciążenia administracyjne. Dodatkowo jeśli dochodzą okresy prac nad Lokalną Strategią Rozwoju, czy kontrola lub audyt wtedy rzeczywiście brakuje czasu na prowadzenie podstawowej działalności, czyli wsparcie mieszkańców. Wtedy wspierana jest tylko administracja.

Kryteria oceny wniosków, ogólnie rzecz biorąc są prawidłowe. Piętnastoosobowa Rada jest w stanie wybrać najlepsze wnioski. W niektórych przypadkach kryteria wyboru można bardziej doprecyzować. Chodzi tu o pojęcie innowacyjności, by było bardziej klarowne zarówno dla wnioskodawców oraz przy ocenie. Dodatkowo ważne będzie wprowadzenie zapisów ustalających minimalny okres zameldowania na obszarze LGD (zdarzają się wnioskodawcy, którzy odbierają meldunek przed samym złożeniem wniosku). Do rozważenia jest wprowadzenie dodatkowych punktów, jeśli wnioskodawca korzysta z zasobów lokalnych. Po konsultacjach ze społecznością lokalną LGD-Przyjazne Mazowsze zrezygnowała z kryterium dotyczącym procedury tzw. „szybkiej ścieżki”.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wartość dodana podejścia LEADER

Nie ma większych problemów przy współpracy z trzema sektorami: samorządowym, pozarządowym i sektorem przedsiębiorstw. Partnerzy włączają się w projekty. LGD oczekiwałoby jednak większego, pogłębionego zaangażowania. Szczególnie we wspólnym podejmowaniu działań. Podniesienie jakości sieciowania od zgłaszanych inicjatyw przez wdrożenie byłoby tu doskonałym rozwiązaniem.

W strategii są przyznawane dodatkowe punkty za projekty komplementarne. Ale podobnie jak w przypadku projektów innowacyjnych wydaje się, że te dodatkowe punkty mogą same w sobie być motywacją do opisywania projektu jako komplementarnego, a w rzeczywistości takim nie jest. Dzisiejsza praktyka wskazuje, że komplementarność operacji nie jest powszechną praktyką, np. brak uzgodnień dotyczących terminarza imprez okolicznościowych w poszczególnych gminach. Takie podejście powoduje, że region definiowany obszarem oddziaływania Lokalnej Grupy Działania nadal jest bardziej konglomeratem rejonów samorządowych a nie jednym organizmem.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Realizacja Strategii zakłada systematyczne osiąganie wskaźników produktu i rezultatu, a w konsekwencji ociążenie celu głównego i wskaźników oddziaływania. Lokalna Grupa Działania – Przyjazne Mazowsze zaplanowała działania w ten sposób by odpowiadać na aktualne potrzeby mieszkańców obszaru. Znaczące zmiany w zakresie sytuacji gospodarczej i społecznej powodują, że strategia nieubłagane staje się coraz mniej aktualna. Wskazuje to na potrzebę większej elastyczności we wdrażaniu Strategii i możliwość szybkiego decydowania w sytuacji zmiany warunków społecznych. Jednym ze sposobów powinno być zaplanowanie i realizacja ewaluacji mid-term w nowym okresie programowania.

Lokalna Grupa Działania podjęła bardzo ambitny plan aktywizacji społecznej i promocji. Organizowano działania własne i angażowano się w inicjatywy innych podmiotów i instytucji. Liczba tych aktywności jest imponująca, warta podkreślenia i naśladowania. Jednak ogłoszenie pandemii spowodowało, że większość instytucji i samorządów zaprzestało organizacji imprez kulturalnych, warsztatów i spotkań. W konsekwencji spowodowało to ograniczenie aktywności LGD. Tak duże zaangażowanie w działalność animacyjną powinno skutkować tworzeniem wydarzeń pod własną marką. Idealnie w tę ideę wpisuje się rozwój Marki Przyjazne Mazowsze.

Marka Przyjazne Mazowsze to inicjatywa godna szczególnego podkreślenia. Celem certyfikatu Marka Przyjazne Mazowsze jest wyróżnienie produktów i przetworów żywnościowych wysokiej jakości, produkowanych na terenie LGD-Przyjazne Mazowsze i odległym od tego obszaru do 50 km ale także rękodzieła, rzemiosła i wyrobów artystycznych. Certyfikat uzyskać mogą również usługi oraz inicjatywy promujące obszar LGD. Inicjatywy wyróżnione certyfikatem mogą liczyć na merytoryczne doradztwo oraz wsparcie marketingowe i promowanie poprzez kanały dostępne w LGD.

Organizacja i przeprowadzenie naborów wniosków, szkolenia, doradztwo, dokumentacja projektowa pochłaniają zasoby biura LGD. Jest to nieuniknione, ale poziom biurokratyzowania tego procesu jest tak duży, że trudno znaleźć czas na inne aktywności. Skomplikowane procedury, powodują, że wnioskodawcy nie zagłębiają się w dokumentację i liczą na pomoc pracowników LGD. Obszerne wnioski i liczne załączniki stanowią również problem dla Rady LGD i pracowników biura, ponieważ każdy z dokumentów musi być sumiennie zweryfikowany. Rekomendacja dotycząca uproszczenia procedur i dokumentacji nie dotyczy LGD, ale nie może być w ewaluacji pominięta.

Jakość procedur oraz ilość dokumentów jakie zgromadzić muszą wnioskodawcy, a które następnie musi zweryfikować LGD niepotrzebnie wydłuża proces uzyskania dofinansowania. W drastycznych, ale nie jednostkowych przypadkach wnioskodawcy rezygnują z dalszego

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

procedowania ze względu na zmiany sytuacji gospodarczej. Dotyczy to zarówno wsparcia dla przedsiębiorców jak również JST, które zmagają się z dezaktualizacją harmonogramów i kalkulacji finansowych. Przyspieszenie procedur weryfikacji wniosków w Urzędzie Marszałkowskim to jeden z zasadniczych sposobów usprawnienia procesu realizacji strategii. Niestety to kolejna rekomendacja tylko w nieznacznym stopniu kierowana bezpośrednio do LGD.

Wspieranie przedsiębiorczości jest jednym z najważniejszych kierunków funkcjonowania Partnerstwa. Ponad połowa budżetu przeznaczona była na wspieranie biznesu. Diagnoza wskazywała na większą potrzebę wspierania młodszych mieszkańców, z tego też powodu znacząca część funduszy skierowana była do podejmujących działalność gospodarczą. Zasadniczym utrudnieniem dla przedsiębiorców korzystających z funduszy dostępnych w LGD jest czas upływający od złożenia wniosku do rozpoczęcia realizacji projektu. Szczególnie istotne stało się to w sytuacji wzrastającej inflacji i zmian w dostępności maszyn i urządzeń. Z drugiej strony, aktywność wnioskodawców w zakresie przedsiębiorczości ogranicza się do samego procesu pozyskiwania, realizacji i rozliczenia wniosku. Przedsiębiorcy korzystający z pomocy LGD rzadko angażują się w działania Stowarzyszenia po zakończeniu realizacji operacji. Zadaniem LGD powinno być znalezienie sposobu systematycznego aktywizowania tych beneficjentów w innych dziedzinach funkcjonowania partnerstwa.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wyjątkowej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań. Niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin	12
Wykres 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?	20
Wykres 3. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”? ...	21
Wykres 4. Szczegółowa ocena gminy	22
Wykres 5. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń	23
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?	24
Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?	25
Wykres 8. Powody zmiany miejsca zamieszkania	25
Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	26
Wykres 10. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	26
Wykres 11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	27
Wykres 12. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?	28
Wykres 13. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?	29
Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?	30
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD	31
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD	31
Wykres 17. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach?	32
Wykres 18. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?.....	33

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Wykres 19. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?	34
Wykres 20. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?	35
Wykres 21. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?	35
Wykres 22. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z potrzebą?	36
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?	37
Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?	37
Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?	38
Wykres 26. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania- Przyjazne Mazowsze?	40
Wykres 27. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?	41
Wykres 28. Postęp finansowy – stan na 31.12.2021 r.	45

Tabele

Tabela 1. Ludność ogółem	14
Tabela 2. Pracujący w gminach ogółem	14
Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym	15
Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego	15
Tabela 5. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	16
Tabela 6. Bezrobotni zarejestrowani	17
Tabela 7. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	17
Tabela 8. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	18
Tabela 9. Miejsca noclegowe w lipcu	18
Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych	19
Tabela 10. Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu na jednego mieszkańca w zł	19

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Tabela 11. Organy LGD – liczba posiedzeń w latach 2016 - 2021 39

Tabela 12. Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r. 43

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji;
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizowałby pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania);
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
  - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie nagorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)?
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD?
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze?

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania LGD

Szanowni Państwo,

głównym celem funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania była realizacja wspólnie opracowanej z Mieszkańcami (Państwem) Lokalnej Strategii Rozwoju. Strategia ta realizowana jest przez szereg działań własnych LGD oraz Państwa projekty finansowane w ramach programu PROW.

W ramach podsumowań realizacji programu oraz wypełniając zapisy zawarte w LSR przygotowaliśmy ankietę, o której wypełnienie Państwa prosimy. Zarówno podczas tworzenia dokumentu jak i teraz Państwa zdanie jest dla nas niezmiernie istotne.

Prezes LGD

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
--	--	--------------------------	--------------------	------------------------	------------------------------

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

1.	Godziny pracy biura LGD są dogodnie dla klientów				
2.	Strona internetowa zawiera aktualne informacje				
3.	Odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do biura LGD				
4.	Łatwo umówić się na spotkanie z pracownikami biura LGD				

3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy				
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki				
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad				
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi				

4. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo źle	-1	0	1	Bardzo dobrze	Trudno powiedzieć
1.	inspirowanie działań na rzecz rozwoju LGD						
2.	funkcjonowanie w zakresie spraw administracyjnych						
3.	funkcjonowanie w zakresie spraw finansowych LGD						

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

4.	funkcjonowanie w zakresie spraw organizacyjnych						
5.	prowadzenie doradztwa						
6.	organizacja naborów wniosków						
7.	pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych						
8.	informowanie członków LGD o funkcjonowaniu LGD						
9.	prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dla mieszkańców						
10.	współpraca z innymi LGD						
11.	współpraca z Urzędem Marszałkowskim i Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa						
12.	prowadzenie monitoringu realizacji LSR						

5. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 najważniejsze kanały pozyskiwania informacji**

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Bezpośrednie kontakty z Władzami LGD
2. Bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura
3. Walne zebranie członków
4. Oficjalna strona internetowa LGD
5. Newsletter ze strony LGD
6. Informacje wysyłane pocztą elektroniczną (e-maile)
7. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w miejscowościach na terenie LGD
8. Portale społecznościowe
9. Ulotka informacyjna rozpowszechniana na obszarze LGD
10. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów
11. Informacja bezpośrednia w siedzibie (biurze) LGD

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

12. Inne sposoby. Jakie? .....

6. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna
3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD
4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)
7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)
8. Inny, jaki? .....

7. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? **Proszę wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze źródła.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Z własnego doświadczenia
2. Z rozmów z mieszkańcami
3. Z rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych itp.
4. Z mediów (lokalna prasa, telewizja, radio)
5. Z Internetu (portale, wortale, fora dyskusyjne)
6. Z badań społecznych i analiz gospodarczych
7. Z innych źródeł (jakich?) .....

8. Czy konkursy ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

2. W większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców
3. Często miały się z potrzebami mieszkańców
4. Prawie w ogóle nie odpowiadały na potrzeby mieszkańców
5. Trudno powiedzieć

9. Jakie są najważniejsze problemy społeczne mieszkańców regionu LGD? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

10. Czy konkursy rozpisane w LGD pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych?

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

	Zdecydowanie nie	-1	0	1	Zdecydowanie tak	Trudno Powiedzieć
1. Niski poziom aktywności społecznej						
2. Niski poziom współpracy z samorządem						
3. Wykluczenie grup defaworyzowanych (seniorzy, bezrobotni, niepełnosprawni)						
4. Niski poziom przedsiębiorczości						

11. Czy istnieją działania społeczne, które nie zostały uwzględnione w strategii Lokalnej Grupy Działania? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

12. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe uruchamiane przez Lokalną Grupę Działania zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

13. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak, inne projekty byłyby bardziej efektywne
2. Zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty
3. Nie, inne projekty byłyby mniej efektywne
4. Trudno powiedzieć

14. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. LGD powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju
2. LGD powinna podejmować również wyzwania wykraczające poza LSR
3. Trudno powiedzieć

15. Proszę uzasadnić swoją opinię

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

Proszę o podanie kilku informacji o sobie, wyłącznie w celach statystycznych

16. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Baboszewo
2. Gmina Czerwińsk nad Wisłą
3. Gmina Dzierżążnia
4. Gmina Joniec
5. Gmina Naruszewo
6. Gmina Nowe Miasto
7. Gmina Płońsk
8. Gmina Raciąż
9. Gmina Miasto Raciąż
10. Gmina Sochocin
11. Gmina Załuski

17. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

18. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mam mniej niż 18 lat
2. od 18 do 30 lat
3. od 31 do 40 lat

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

4. od 41 do 50 lat
5. od 51 do 60 lat
6. mam więcej niż 60 lat

19. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, związek zawodowy, klub sportowy)
3. Przedsiębiorcą
4. Ze środowiska (grupy) bez osobowości prawnej (koło gospodyń wiejskich, zespół ludowy, koło wędkarskie, koło hobbystów i inne)
5. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury, zakład opieki zdrowotnej)
6. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców

Zapraszamy Państwa – mieszkańców naszego regionu do wyrażenia opinii na temat warunków życia w naszej gminie. Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować Lokalną Strategię Rozwoju do potrzeb mieszkańców i regionu.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

2. Raczej tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

2. 2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnim roku warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						
5.	Infrastruktury drogowej						

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

6.	Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						
8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						
10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem
1.	Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.)					
2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej (koła gospodyń etc.)					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat ważnych zagadnień (dotyczących gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komitegu (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					
7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					
8.	Potrafię wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					
9.	Na terenie mojej gminy mogę rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla turystów i osób przyjezdnych					

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury
3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych
5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?) .....

8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

9. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Ani tak, ani nie

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

3. Nie

10. 8. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych w ostatnim roku?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

11. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

12. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki
2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

9. Warunki życia osób niepełnosprawnych
10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem
12. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby przed 34 rokiem życia
13. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez osoby po 50 roku życia
14. Działania umożliwiające podjęcie pracy przez kobiety
15. Działania ułatwiające założenie i prowadzenie działalności gospodarczej

13. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania - Przyjazne Mazowsze?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak znam, słyszałam/em
2. Nie znam, nie słyszałam/em

14. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów
2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

15. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie
3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki? .....

16. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności
2. Osoba pełnosprawna

18. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe
3. średnie
4. policealne
5. licencjat, inżynier
6. wyższe magisterskie
7. inne

19. Wielkość gospodarstwa rolnego:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. nie posiadam gospodarstwa rolnego

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

2. do 5 ha
3. 6-10 ha
4. 11-20 ha
5. 21-50 ha
6. >50 ha

20. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 24 lat
3. 25-34 lat
4. 35-50 lat
5. >50 lat

21. Miejsce zamieszkania:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Baboszewo
2. Gmina Czerwińsk nad Wisłą
3. Gmina Dzierżąnia
4. Gmina Joniec
5. Gmina Naruszewo
6. Gmina Nowe Miasto
7. Gmina Płońsk
8. Gmina Raciąż

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

9. Gmina Miasto Raciąż
10. Gmina Sochocin
11. Gmina Załuski

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
  - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
  - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
  - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
  - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
  - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
  - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
  - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
  - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
  - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
  - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
  - b. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
  - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

- b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut